

OLAV

Redaksjonelt, s. 2

“Forlat oss vår skyld. . .”

Samtale med kirkehistorikeren Victor Conzemius, s. 3
Smertefull bearbeidelse av inkvisisjonen

Gustav Henningsen, s. 7
Kan hekser fly?

Om “Guds sakramentale glemsomhet”, s. 10
Ta to epler!

Arne Fjeld o.p. om bok av Ola Tjørhom, s. 12
Kirken - troens mor

Anne-Bente Hadland o.p., s. 14
Tanker om en betenkning

Olav Müller ssc, s. 16

Refleksjoner rundt boken “Det velintegerte menneske”

ST. OLAV

Forlat oss vår skyld!

Fortiden er ikke alltid grei å hanskes med. Og slett ikke om den er kronglete. Og hvilken fortid er ikke det? Bekjenn dine synder, søk tilgivelse hos Gud i skriftemålet, og gjør hva du kan for å bøte på forvoldt skade! Det har i århundrer vært den katolske kirkes gode råd til den enkelte katolikk. *Hvor* godt, understreker en artikkel av Bergljot Nygård i dette nummer av St. Olav.

Men hva med kirkens egen fortid? For det hellige år 2000 har pave Johannes Paul II satt både individuell og kollektiv samvittighetsransakelse ettertrykkelig på dagsordenen. Det har lenge vært kjent at paven i anledning fastetiden 2000 (idet St. Olav går i trykken, er den en håndfull dager unna), akter å komme med en høytidelig uttalelse om fortidens synder. Det gjelder å "rense og helbrede hukommelsen", skriver han i det apostoliske brev "Tertio Millennio Adveniente" (TMA) fra 1994; bli oss bevisst de ganger hvor kirken, i historiens løp, "har fjernet seg fra Kristi og Evangeliets ånd (-) og i stedet for å være et vitnesbyrd om troens liv, i mentalitet og handlinger har fremstått som et motvitnesbyrd". Sterke ord - fulgt opp av handling: To store Roma-symposier i henholdsvis 1997 og 1998 om de to mørke kapitlene i historien som heter anti-semittisme og inkvisisjon. Fulgt opp også av en rekke pavelige beklagelser av katolikkers feiltakelser og synder opp gjennom historien.

Og her nærmer vi oss et kinkige punkt. "Dagens tendens på sentralt læremessig hold i Roma er å legge skylden for feiltakelser opp gjennom historien på enkeltmedlemmer innen kirken, men aldri på kirken og dens læreembede," noterte den kjente teolo-

gen Richard P. McBrian nylig i det amerikanske tidsskriftet "Commonweal". Han tør ha et poeng. I TMA oppfordrer paven riktignok til erkjennelse av bl.a. synder som intoleranse og voldsbruk "i sannhetens tjeneste", men impliserer at det ikke er kirken selv som hadde syndet, men dens medlemmer: "Kirken, som er hellig fordi den er innlemmet i Kristus, opphører allikevel ikke med å gjøre bot: Overfor Gud og mennesker vedkjenner hun seg sine egne syndige sønner og døtre." Og i Vatikan-dokumentet fra 1998 om kirkens forhold til jødene og til nazitidens jødeforfølgelser, rettes søkelyset mot enkeltindividets svikt, ikke mot kirken som institusjon: "Vi beklager på det sterkeste de feil kirkens sønner og døtre har begått, og den skyld de har pådratt seg."

"Det går ikke å skille mellom det syndige menneske på den ene side og den plettfrie kirke på den annen, og på det grunnlag frikjenne institusjonen (kirken)," skriver kirkehistorikeren Victor Conzemius, deltaker på Roma-symposiet, i artikkelen "Smertelig bearbeidelse av inkvisisjonen" i dette nummer av St. Olav. Problemet er at teologene utelukkende bruker positive attributter om kirken: "Den omtales som Kristi ubeflekkede brud som ledes av den Hellige Ånd, man tilskriver paven og kirken ufeilbarlighet og projiserer ufeilbarligheten tilbake inn i fortiden." Man må, understreke Conzemius, "komme bort fra det syn at det kun er enkeltmennesker innen kirken som har pådratt seg skyld, mens den hellige kirke selv er og blir uten skyld."

En annen deltaker ved Roma-symposiet, den kjente kirkehistorikeren Eamon Duffy, ga i et intervju nylig uttrykk for samme syn. "Teologisk hvitvasking" av fortiden lite tjenlig, sa Duffy. Og han understreket at både katolske og ikke-katolske deltakere i Roma mente TMAs ord om "kirkens

barn" som de ansvarlige for fortidens feil, var "en omgåelse" av sakens kjerner.

Når dette leses, har vi pavens tekst og vet hvilken vei den heller. Det er ingen hemmelighet at tautrekkingen blant pavens rådgivere om teksten har vært hard til de siste, og at både kurie-kardinaler og andre på innsiden har advart mot pavens prosjekt. Bolognas kardinal Biffi er en av dem: "Selvanklager fra kirkens side kan bety en alvorlig rystelse for alminnelige troendes dype troenskap mot kirkens mysterium," er hans syn.

Mon det? "Alminnelige troende" (i parentes bemerket: hvem er de "ualmannelige"?) tør ha et både dypere og nærmere forhold til en ydmyk og til tider snublende kirke enn til en kirke som er immun mot feiltakelser. Også omverdenen tør ha mer forståelse for en slik pilegrimskirke - den vi møter bl.a. i messens liturgi, i den III. eukaristiske bønn: "Styrk din Kirke i tro og kjærlighet under dens ferd på jorden."

Over til et annet aspekt ved dette hellige år som lederskribenten i ukemagasinet "Christ in der Gegenwart" nylig trakk frem. "Nåde" står sentralt i dette hellige år 2000, nåde som en ufortjent gave, men også som oppgave. Vi oppfordres til ettertanke, til å se kritisk på egen livsførsel, gå i oss selv, vende om, gi godheten mer rom i våre liv.

"Men i det hellige år melder også spørsmålet seg om hvordan kirken selv erfarer og gir videre i egne rekker den nåde den selv forkynner," fortsetter lederskribenten. "Vil det f.eks. endelig komme derhen at kirken rehabiliterer teologi-professorer som Hans Küng, teologer som har fått 'læreforbud', men som likevel trofast holder fast ved troen? Og hvordan vil man behandle de innenkirkelige kritikere, som tenker i andre baner enn de i dag foreskrevne?"

Betimelige tanker!

UKJ

Samtale med kirkehistorikeren Victor Conzemius:

“Smertefull bearbeidelse av inkvisisjonen”

3

Høsten 1998 hadde Vatikanet samlet vel femti eksperter fra ulike fagfelt til et symposium i Roma for en bredest mulig belysning av et av kirkehistoriens mørkeste kapitler: *inkvisisjonen*. Ikke for å bortforklare eller unnskyldte, men for å få tingene på bordet i lys av dagens forskning. Møtet inngikk i den samvittighetsransaking pave Johannes Paul II har forpliktet kirken til i forbindelse med årtusenskiftet.

Det tyske tidsskriftet *Herder Correspondenz* intervjuet for en tid siden en av deltakerne, den luxemburgske kirkehistorikeren *Victor Conzemius*. Vi bringer her en forkortet versjon av intervjuet.

Roma-møtet er uforståelig hvis man ikke ser det i sammenheng med jubelåret 2000, men dets forhistorie har også med pavens egen historie og erfaring å gjøre, påpeker Conzemius innledningsvis. Filosofen Johannes Paul II har en velutviklet sans for historie, og som polakk har han et relativt fordomsfritt forhold til kirkens og de kristnes svik og sviakt. Temaet har opptatt ham lenge: I 1997 utga vaticanisten Luigi Accatoli boken “Quando il Papa chiese perdono”, som lister opp hele 25 “bønner om tilgivelse” fra paven på kirkens vegne for feil og mistak den har begått opp gjennom historien: korstogene, prosesene mot Jan Hus og mot Galilei, Bartolomeusnatten - og selvsagt inkvisisjonen.

Et historisk symposium

Kongressen omfattet forskere “på høyt nivå” og begrenset seg ikke til katolikker, allerminst til “regimetro katolikker”, understreker Conzemius: Her fantes tidligere katolikker, jøder, lutheranere og reformerte; paven ønsket informasjon om hvor forskningen omkring inkvisisjonen står i dag, saklig informasjon som bakgrunn for en senere offentlig bekjennelse av skyld og bønn om tilgivelse.

“Kongressen var virkelig en historisk begivenhet,” understreker Conzemius. “For bare femti år siden ville det vært utenkelig at paven selv skulle sammenkalle så mange allment anerkjente forskere til å ta for seg inkvisisjonen og spørsmålet om hvordan denne perversjon av det kristne oppdrag kunne skje; se på saken uten å skjele til billig moralisering.” Det er ikke bare i den kollektive historieforskings bevissthet at inkvisisjonen er blitt stående som den mest redselsfulle villfarelse i kristendommens historie. Det har sammenheng med den iver den ble bedrevet med - for eksempel i Spania og de spanske Nederlandene på 1600-tallet. Kjetterbålene, de spanske autodaféer, som i slutfasen nærmest var en slags ritualisert besvergelse av spansk identitet, førte til dype avsky- og redselsreaksjoner.

Man har gjerne gjort kirken globalt ansvarlig for inkvisisjonens opprettelse og utbredelse. Særlig opplysningstiden visste å bruke inkvisisjonen som redskap for sin anti-kirkelige propaganda. “I det historiske maleri og i litteraturen - det er nok å minne om Storinkvisitoren hos Dostojevski - er inkvisisjonen blitt stilisert til selve innbegrepet av religiøs intoleranse og grusomhet”,

påpeker Conzemius. “Og ettervirkningene har hengt med helt frem til vår tid: ingen fransk anti-klerikalist, ingen nazist, ingen kommunist lot sjansen til en henvisning til inkvisisjonen gå fra seg - derved avledet man bl.a. oppmerksomheten fra egen, til dels ujevneligere, skjensel. Mot denne bakgrunn er en åpen og frimodig samtale i selve Vatikanet om denne epoken i kirkehistorien i seg selv bemerkelsesverdig.”

For et par år siden ble arkivene til den romerske inkvisisjon åpnet for innsyn, og et samarbeid etablert med en ikke-kirkelig institusjon: Academia nazionale dei Linci. Innebærer det at det ikke lenger er noe skille mellom kirkehistorikere og profanhistorikere? spør intervjuer, Stephan Ort.

“Det er ikke lenger kirkehistorikerne som angir tonen i den kirkehistoriske forskningen; deres tone var at her stod man overfor en alvorlig og pinlig arbeidsulykke i kristendommens historie, og at også inkvisisjonen måtte forstås ut fra sin tid. Det er selvsagt riktig, men en slik argumentasjon dekker over selve problemet og kan lett misforstås i retning av en generell unnskyldning,” understreker Conzemius. Men også profanhistorikere har operert med forutsetninger som ikke akkurat fremmet den uheldede forståelse: De har ofte hatt et svært negativt syn på middelalderen og en oppfatning av kirke og teologi som selve innbegrepet av intoleranse.

De viktigste resultatene av Roma-symposiet? vil intervjuer vite.

“De forskjellige foredragene viste at bildet av inkvisisjonen som en monolitisk-enhetlig organisasjon, ‘sentralstyrt fra Roma’, ikke er holdbart,” svarer Conzemius. Det fantes både en keiserlig og en pavelig inkvisisjon, en spansk-portugisisk og en venetiansk inkvisisjon, og fra 1542 også en romersk inkvisisjon. Symposiet ga innblikk i regionale forskjeller og i konkurransen mellom ulike rettsinstanser. I

Lite som haster mer

“Stadig større deler av ungdomskullene vokser opp uten å møte et kristent miljø med voksne som bryr seg, tåler dem, og forteller dem om Jesus. Dette faktum har påkalt mye bekymring i kirken for den fremtidige rekruttering til kirkelige stillinger. Dette anliggende deler vi fullt ut. Men hva med de unge selv? Bryr vi oss om dem slik de er, uavhengig av deres eventuelle rekrutteringspotensial? Her vil vi gjerne være med på en ny og radikal giv fra kirkens side. Det er lite som haster mer”, skrev Luthersk Kirkeleidende på lederplass nylig.

4

den portugisiske kolonien Goa f. eks., var det religiøse angiveriet langt på vei kun en maske for rivaliteter mellom visse familier. Og det er ingen dekning for den populære oppfatning at inkvisisjonen kun avsa dødsdommer. Det hendte også at inkvisisjonstribunalene kom frem til frikjennelser, påpeker Conzemius.

Endrede “rammebetingelser” har gjort at man ikke lenger kan operere med de enkle kategoriene “forsvar” eller “forakt” overfor inkvisisjonen, sier Conzemius videre. “Vår egen tid, som gjerne anser seg som kulminasjonen av fremskritt, har sett utbrudd av ganske andre, utenkelige perversjoner: folkemord, holocaust, de store folkefordrivelsler - av nyeste dato de etniske krigene i rest-Jugoslavia.” Det redselsbildet man hadde av inkvisisjonen - et bilde som forøvrig ble omhyggelig pleiet - er blitt overgått av vårt eget århundre. Derved er selve rammen blitt forandret. Men også middelaldervitenskapen er gått inn i en ny fase: nitid forskning omkring middelalderens filosofi, politiske strukturer, rettsforhold etc. har, sammen med verdifull mentalitetshistorisk forskning, gitt oss et både nøyaktigere og mer nyansert bilde av inkvisisjonen og dens forutsetninger.

Forskningen har gjort store fremskritt, fastslår Conzemius, og man har i dag et relativt godt kildemateriale: De mange protokollene fra de enkelte prosesser samt nytugivelsler av datidens “lærebøker” for inkvisitorer gjør det lettere for oss å nærme oss forestillingsverdenen til datidens dommere og anklagede, samtidig som disse forestillingene på en måte også vanskeliggjør arbeidet for oss i dag.

Hvorfor er ikke flere teologer opptatt av å rekonstruere hendelsen den gang - siden det jo dreier seg om et tema med røtter i kirkehistorien?

Det har nok sammenheng med en viss forlegenhet hos teologene overfor

Israel: Bibelen som reklame

Det israelske turistdepartement lokker nå turister til Israel med reklame basert på bibelvers og Kristus-budskapet, melder den kristne avisen Dagen. Det skal være første gang i historien at det israelske turistdepartementet tar konsekvensene av at evangeliske kristne utgjør en sentral del av landets turisme.

Og bladet Korsets Seier melder at både drosjesjåfører, politi, flyplassansatte og andre personer i Israel må lære om kristendommen i forbindelse med tusenårsskiftet, fordi det ventes storinnrykk av kristne til landet, og det er viktig at jødene lærer seg hvordan kristne tenker.

dette temaet, og kanskje kvier de seg for å se nettopp denne saken fra ofrenes side, mener Conzemius. Det er det imidlertid ingen grunn til: “De er jo ikke kollektivt ansvarlige for det som skjedde. Problemet er at vi i dag arbeider ut fra helt andre forutsetninger som dels gjør det vanskeligere, dels lettere å forholde seg faglig til inkvisisjonen. Dengang dreiet det seg om å bevare troens enhet og helhet i forhold til avvikere i trosspørsmål. Vår tids mennesker har svært vanskelig for å forstå denne vektleggingen. Vi opererer med religionsfrihet, meningsmangfold og religiøs toleranse. Vi har ingen forståelse for middelalderens strenge syn på avvik i trosspørsmål, og slett ikke for at saken ble et spørsmål om liv og død. For middelalderens meningsbærende samfunnsjukt innebar avvikere en sterk trussel mot samholdet i samfunnet, og det i en grad vi i dag ikke lenger egentlig kan forestille oss,” understreker Conzemius.

Vær ikke for rask med å utpeke syndebukker!

Men, innvender intervjuer, selv om man ser saken fra den siden, kommer man vel ikke utenom det skremmende spørsmålet om kirkens “skyld” i forbindelse med inkvisisjonen? Man kan vel ikke se bort fra den?

“En historiker må i en viss forstand herde seg så tingene ikke går for mye inn på en, enten det nå er inkvisisjonen eller Auschwitz man skal utforske,” svarer Conzemius. Og den moralske dom er og blir et vanskelig kapittel innen historieforskningen: “Historikeren må vokte seg for å forveksle sin rolle med statsadvokatens.” Ikke så å forstå at historieforskningen kan greie seg uten moralske kategorier, men forutsetningen for en moralsk vurdering er at man har en nøyaktig og presis analyse av forholdene. Harmdirrende erklæringer er skadelige fordi de hopper over

den nødvendige analyse og konsentrerer seg om å identifisere syndebukker. Og her har både teologer og historikere sitt å svare for. Teologene, som befatter seg med ondskaper i verden, taler gjerne om skyld; det er dem vi har å takke for de mange “detaljglade” skriftespeil og synderegistre. “Opplyste historikere” på sin side har en tendens til å fremstille teologi og kirke, og da særlig middelalderens teologi og kirke, som rene “menneskehetsfordervere”. Og sett fra en naiv og “selvkritikkfri” fremskrittstros opphøyede ståsted, var kirkens skyld åpenbar. I det perspektiv er den voldsomme diskusjonen de siste årtiene omkring nazismens og kommunismens uåder og forbrytelser ubetinget kjærkommen. Men manipulasjon av skyldfølelser og jakt på det vi kan kalle “overflatisk skyldige” fremmer ikke oppklaringsprosessen, påpeker Conzemius.

I sin tale til kongressdeltakerne sa paven at innsikt i og oppgjør med fortiden er nødvendig både for den enkeltes og for det enkelte samfunns selvforståelse. Også for erindringens skyld er forskningen viktig; samtidig må historikeren vokte seg for at fakta “instrumentaliseres” til avslørings- og belastningsstrategier, understreker Conzemius. Hva inkvisisjonen angår, må historikerne rette søkelyset på spørsmålet om hvordan det kunne komme til en slik symbiose mellom stat og kirke, hvor kirken leverte selve legitimasjonen for stat og samfunn og derved “korrumperte” sitt eget budskap og selv ble skadelidende. Samtidig er det viktig å ha for seg at altfor rask merking av syndebukker er lite tjenlig i denne forbindelse.

Men må man ikke likevel tale om skyld fra kirkens side når det gjelder inkvisisjonen?

“Jo, og her er det ikke bare spørsmål om enkeltmenneskers utilstrekkelighet, men om at kirken som institusjon ikke klarte å formidle bildet av den ikke-vol-

Revurder saken mot Giordano Bruno!
Den 17. februar var det 400 år siden vitenskapsmannen Giordano Bruno ble brent som kjetter. I den anledning krever jesuittenes tidsskrift "La Civiltà Cattolica" at den tidligere dominikanermunkens filosofi tas opp til drøftelse av katolske og ikke-katolske forskere, og at man foretar en moralsk bedømmelse av prosessen mot ham og dommen, en, som også bør innbefatte selve inkvisisjonen og ligge nær opp til Det 2. Vatikankonsil og kirkens nyeste læreuttalelser. KNA

Beklager behandlingen av Giordano Bruno
Den katolske kirke har gitt uttrykk for "dyp sorg" over dødsdommen for fire hundre år siden som førte til at filosofen Giordano Bruno ble brent på bålet som kjetter. I et brev til en kongress om Bruno nylig, skriver kardinal Angelo Sodano, Vatikanets utenriksminister, at Brunos død "reflekterer den manglende sammenheng som opp gjennom historien til tider har karakterisert de kristne, og som har skygget for forkynnelsen av

evangeliet". Dokumentet gjør ikke noe forsøk på å rehabilitere Brunos idéer, men erkjenner betydningen av å vedstå seg feiltakelser og derved "være retningsgivende for en kristen samvittighet som for fremtiden legger mer vekt på troskap mot Kristus".

Dominikanermunken Bruno reiste rundt i Europa og preket en blanding av rasjonalisme, panteisme og magi, skriver Catholic Herald. Han anså Jesus som en slags trollmann og nattverden som blasfemi.

5

Relieff på minnesmerket over Giordano Bruno på Campo di Fiori i Roma, stedet hvor han ble brent som kjetter 17. februar 1600. Minnesmerket ble i sin tid reist av anti-klerikale fritenkere. Så sent som i 1889 ga pave Leo XIII Giordano Bruno attest for "skinnhellighet, tvetydighet, egoisme, intoleranse, anmassing, vulgær perversjon av sjelen".

delige Kristus," svarer Conzemius. "Kirken gikk i den grad opp i denne verden at den tillot bruk av midler som fordreide budskapet om ikke å bruke vold. Det var det 13. og 14. århundres inkvisitorer seg ikke bevisst. Hvorfor de ikke var det - Jesus var jo selv blitt dømt i en inkvisitorisk prosess! - har jeg ikke noe svar på. Men Evangeliet er og blir det magna carta kristendommen må måles med, og kun ved evangeliets hjelp kan den leges og heles. I teologisk perspektiv er kristendomshistorien langt på vei historien om mennesker og kirkelige institusjoner som for det meste ikke har vært på høyde med Jesu Kristi budskap. Og verre enn selve institusjonene var viltvoksende utvekster som antisemittismen og de kristne kirkers håndlangertjeneste ved legitimeringen av den bokstavelig talt ødeleggende nasjonalismen."

Også kirken som institusjon er skyldig, understreker Conzemius. "Det går ikke å skille mellom det syndige menneske på den ene side og den plettfriske kirke på den annen - og på det grunnlag frikjenne institusjonen. Problemet er at teologene utelukkende bruker positive attributter om kirken: den omtales som Kristi ubeflekkede brud som ledes av den Hellige Ånd - man tilskriver paven og kirken ufeilbarlighet og projiserer denne ufeilbarligheten tilbake inn i fortiden. En skyldsbekjennelse må ubetinget også omfatte kirken som institusjon, fordi også den kan svikte og faktisk har sviktet."

I kirken står skyld og forsoning og "frelsessevne" i et dialektisk forhold til hverandre; men ingen menneskelig svikt kan "utrydde" den frelse kirken forkynner. "Man må komme bort fra det synet at det kun er enkeltmennesker

innen kirken som har pådratt seg skyld, mens den hellige kirke selv er og blir uten skyld. Nettopp den siden av saken kom for lite frem i Vatikanets dokument fra noen år tilbake om Shoa - også der benyttet man et puristisk-skolastisk språk som var for fiksert på kirken som frelsesinstitusjon," mener Conzemius.

Oppløs ikke dialektikken mellom godt og ondt!

Hvordan bør så kirkehistorien reagere på det problematiske forhold mellom evangeliets tidløse innhold og betydning på den ene side og de faktiske historiske forhold og tidsbetingede perspektiver på den annen?

Det er et vanskelig spørsmål man bare antydningvis kan svare på, mener Conzemius. "Man må ikke oppløse dialektikken mellom det gode og det onde. Men man må heller ikke redusere kirkehistorien til enten suksess- eller kriminalhistorie. Tradisjonell kirkehistorieskriving har tatt den teologiske fantasi til hjelp når kildene var mangelfulle. Andre har brukt kildemangel som påskudd til å bedrive den rene kriminalhistorieskriving. Takket være tidligere tiders feiltakelser, har vi i dag en dypere erkjennelse og innsikt, noe som maner til nøkternhet og en viss askese i omgangen med historisk kildemateriale. Når alt kommer til alt vet også den kristne at det etter enhver epoke i kirkehistorien gis en ny begynnelse." Å fremheve det kuriøse, det motsetningsfylte, det kaotiske og uhyggelige kan ikke være det historiske tilbakeblikks egentlige mål.

Offisielt er inkvisisjonen forlenget avvirket, og selv dens arvtaker, det Hellige Officium, ble nedlagt i 1965. Likevel anklages kirken fremdeles for å holde på inkvisitoriske strukturer. Er det noe i den anklagen?

Slike strukturer finnes i hvert fall i samfunnet - og dermed også innen kirken, som ofte er mer underlagt sam-

Helst ikke så sterkt . . .

"Vår tid er underlig, verken gudstro eller gudsfornektelse behersker kulturen," skriver VG-kommentator Erling Bø. Som konstaterer at "selv i de mest materialistiske kretser er det blitt akseptert å tro, men man skal helst ikke tro for sterkt.

Det er gode tider for ritualer - forsiktige og indirekte måter å nærme seg Gud på, i tråd med nordmenns bluferdige forhold til det veldige."

6

funnslovene enn teologene er villige til å innrømme, mener Conzemius. "Nylig opplevde vi den inkvisitoriske prosessen som sætterforsker Starr dro i gang mot president Clinton, en prosess som hva perfeksjonisme angår, langt overgikk de klassiske inkvisisjonstribunale.

Hva kirken angår, kan nok Troskongregasjonens saksbehandling trenge korrektur. Men det berettiger ikke dem som geråder i vanskeligheter med denne kongregasjonen til å se seg selv som ofre på linje med inkvisisjonens ofre, og til å fremstille seg selv som nok en Galileo. Forskingen har forlenget slått fast at av alle inkvisisjoner var den romerske den mildeste - med god margin til nestemann. Inkvisisjonens bål er forlenget brent ned, og det er en fornærmelse mot inkvisisjonens virkelige ofre å forveksle opprørte medias lyn og torden med kjetterbål og brann."

Paven har sagt klart fra at dette søkelyset på inkvisisjonen skal hjelpe til med formuleringen av en skyldserkjennelse i år 2000. Hvordan skal man tolke en slik offentlig bekjennelse av svikt?

"Som historiker har jeg store vanskeligheter med de mange unnskyldninger som i dag kommer på rekke og rad. Det er fare for at slike skyldserkjennelser ganske enkelt oppfattes som uttrykk for det politisk korrekte; samtidig turde det være heller absurd å anklage Roma for at det der i gården kun ligger publisitetshensyn til grunn for skyldserkjennelsen. For mange skyldserkjennelser kan virke anmassende. Man står i fare for å berøve historien dens tragiske øyeblikk og i ettertid på en måte ville korrigere den. Skyldserkjennelser kan også komme til å gi nytt liv til gamle fordommer overfor paven: Skimter vi ikke også her pavens klassiske maktambisjoner, for anledningen iført botsdrakt? Og kan paven i det hele tatt som kristenhetens talsmann be om unn-

Religion: en vare på markedet?

Det bør ikke undre oss om folk møter kristendommen med akkurat de samme saltklyper som de møter alle de andre budskapene med som daglig omgir oss, skriver Vårt Lands samfunnsredaktør Erling Rimehaug. Han hevder at religion ofte presenteres som en vare på markedet.

Han viser til uttalelser som "Jesus var en fantastisk markedsfører". Og i tråd med dette - skriver Rimehaug - lærer vi "evangelisering" etter de beste markedsføringsprinsipper, slik at vi skal bli gode selgere av produktet frelse!

skyldning for inkvisisjonen når kirkens ansvar for hendelsene ikke er så klart og entydig?

En liten advarsel, altså, mot et overivrig og allment stedfortredende 'mea culpa'?

"Enkelte teologer har en tendens til å søke grunnlaget for alle kirkelige misere og skjvheter i pavedømmet. Trass i Det 2. Vatikankonsil ser man fortsatt kirken ene og alene som hierarkisk og diskriminerende. Man plasserer litt for raskt all skyld på toppen, og 'avlastet' derved mer eller mindre alle andre. Da pave Johannes Paul II rehabiliterte Galilei, triumferte de mer enfoldige sjeler: Det hadde tatt den katolske kirke hele 350 år å fastslå at jorden dreiet seg rundt solen! Slike reaksjoner må man ta med på kjøpet. Denslags mennesker er mer opptatt av slagord og regi enn av tålmodig og smertelig innsikt og vurdering."

Hvem skal en slik markering av anger i det hele tatt henvende seg til - de menneskene det egentlig gjelder, er jo forlenget døde? Og hva tjener en slik bønn om tilgivelse til?

"Noen umiddelbar nytteeffekt er det selvsagt ikke tale om. Men det vil utvilsomt imponere at en nesten totusen år gammel institusjon som den katolske kirke vedkjenner seg de mindre ærerike

aspekter ved sin lange historie og ikke bare roser seg selv, men innrømmer feilskjær som belaster dens troverdighet. Hva det å lære av historien angår, ville jeg nok være litt forsiktig. Men det er positivt om paven kommer med en slik innrømmelse og ikke begrenser seg til de rent teologiske aspekter, som ellers trekkes frem i rikelig grad."

Hva venter paven seg av en slik katolsk botsakt som også omfatter bekjennelse av kirkens skyld i forbindelse med inkvisisjonen?

"Skyldsbekjennelsen er nok ment å gjøre inntrykk på samarbeidet de kristne imellom samt hjelpe til å rydde unna historisk grums og grus som står i veien for dette samarbeidet. Kirken burde ikke være engstelig for å komme med en bønn om tilgivelse. Dens handlemåte kan være en veiviser for sivile samfunn og stater hvor den historiske hukommelse blokkerer for fredelig samkvem; kirken kan vise vei til gjennomarbeiding og forsoning. Det vil kunne oppmuntre land og stater til å motarbeide tendenser til forherligelse av et egoistisk-nasjonalistisk selvbylde og tendenser til avvising av enhver form for historisk skyld eller medskyld. En saklig gjennomarbeiding og belysning av konflikter er forutsetningen for at historiens sår skal kunne leges." ●

Nordisk katolsk valfart til Vadstena

29. juni - 2. juli 2000

Tema: Guds rike er midt iblant dere - og i dere
Programmet vil omfatte messer og Taizégudstjeneste, gruppesamtaler rundt temaet, foredrag, seminarer og kulturkveld etc.

Alle deltakerne blir inndelt i små basisgrupper for ikke å forsvinne i mengden. Kontakt din lokale katolske menighet for påmelding og kostnader.

Koordinator for arrangementet:
Åke Göransson, Katolske Biskopsembätet,
Box 4114, 102 62 Stockholm, Sverige.

Avtale mellom PLO og Vatikanet
I forkant av pavenes besøk i Israel og Palestina har Vatikanet og den palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO undertegnet en avtale om den katolske kirkes rettslige status og arbeid i de autonome palestinske områdene. "PLO anerkjenner den katolske kirkes frihet til å utøve sine rettigheter og - med de påkrevde midler - å ivareta sine funksjoner og tradisjoner på det åndelige, religiøse, karitative og kulturelle området,"

heter det i dokumentet. I et forord til dokumentet krever de to undertegnende parter "en internasjonalt garantert status" for Jerusalem samt bevaring av dens "hellige karakter" og den universelle og kulturelle arv byen representerer.

Israel har reagert kraftig på at spørsmålet om Jerusalems status nevnes i avtalen: Man ser det som en direkte innblanding i den pågående fredsprosessen mellom Israel og Palestina. Cij

Krever medbestemmelse ved bispeutnevnelser

Brasils rundt regnet 16.000 katolske prester krever mer medbestemmelse i forbindelse med Vatikanets bispeutnevnelser. Det står å lese i et brev fra 500 utsendinger til det nasjonale prestemøtet som nylig ble avholdt i Itaici, delstaten Sao Paulo, melder Christ in der Gegenwart. Itaici er forøvrig det sted hvor Den brasilianske bispekonferanse har sine faste årlige møter.

Gustav Henningsen: Kan hekser fly?

7

I forbindelse med tusenårskiftet gransker den katolske kirke sin historie. Høsten 1998 innbød Vatikanet og pave Johannes Paul II historikere fra hele verden til å legge frem sin forskning omkring inkvisisjonen under et symposium i Roma; hensikten var å gi et realistisk bilde av dette mørke kapittel i kirkens historie. Blant deltakerne var dr. philos. *Gustav Henningsen*, dansk folkelivsgransker og en av hekseforskningens "grand old men". I denne artikkelen redegjør han for den innsikt vi i dag har i hekseprosessene som, "stikk i strid med vanlig oppfatning", ikke var noen kirkelig oppfinnelse, men har røtter i overtro som kan spores tilbake til antikken.

I året 1080 skrev pave Gregor VII til kong Harald av Danmark og beklaget seg over at danskene hadde for vane å legge ansvaret for stormer, epidemier og all slags sykdom på visse kvinner og siden la dem henrette på barbarisk vis. Paven oppfordret den danske kongen til å undervise sitt folk om at den slags hendelser ble sendt dem av Gud og burde imøtegås med bøtsevelser og ikke ved å straffe formentlige anstiftere.

Tre kvinner som i året 1090 ble brent nær München fordi de skulle ha forhekset mennesker og avlinger, får i en åndelig krønike det ettermæle at de døde som martyrer.

I begge disse eksemplene ser vi til vår overraskelse den katolske kirke som motstander av hekseforfølgelsene. Stikk i strid med vanlig oppfatning var hekseprosessene ingen kirkelig oppfinnelse. De var utslag av en overtro som kan dokumenteres langt tilbake til antikken, og som bygger på forestillingen om at det fantes mennesker som hadde overnaturlig evne til å skade sine omgivelser. Heksene var vanligvis kvinner, men iblant også menn. Hekseryet var ikke en magisk teknikk som kunne læres, men en personlig evne

eller kraft man var født med, og som ga makt til å skade mennesker og dyr, åker og eng ved å se på dem eller ved å uttale en forbannelse.

Heksetroen - en meget gammel forestilling

Heksetroen er full av forestillinger som tyder på at den er svært gammel. Et eksempel: Når heksten eter et menneske, er det ikke kjøttet, men kjøttets sjel som fortæres, men dette er nok til at vedkommende sykner hen og dør. At det dreier seg om ett og det samme tradisjonskompleks som har bredt seg ut over den gamle verden, begynner man å få mistanke om når man blir klar over at visse forestillinger er felles for europeisk, asiatiske og afrikansk heksetro. Til disse forestillingene hører forestillingen om hemmelige sammenkomster for hekser, og om hekser som antar dyreskikkelser, som flyr gjennom luften, og som på sine nattlige møter holder festmåltider der de eter sine egne slektninger. Slike forestillinger er felles for såvel europeisk og asiatiske som afrikansk tro på hekser. Til og med et så spesifikt motiv som at en "skinnkropp" blir liggende igjen i sengen som et alibi

mens heksten er dratt avsted til sin hekseabbat, møter vi i Asia. Ifølge teologisk oppfatning var den folkelige heksetroen helt uakseptabel. Gjennom hele middelalderen avviste derfor kirken denne troen som hedensk overtro, og man finner heller ikke noe om hekser i de eldste inkvisisjonsbøkene.

Inkvisisjonen og hekseprosessene

Inkvisisjonen ble opprettet i 1231 som en pavelig domstol med den oppgave å forfølge katarer, valdensere og andre kjetterske sekter. I en del eldre historiskrivning kan man lese at det var inkvisisjonen som startet den europeiske hekseforfølgelsen. Den første hekseprosess skulle således ha funnet sted i 1275 ved inkvisisjonen i Toulouse, der Angèle de la Barthe sies å ha blitt brent for å ha spist sitt barn og hatt seksuell omgang med djevelen. Gjennom hele det påfølgende århundret skulle så hundrevis av kvinner og menn ha blitt brent som hekser av inkvisisjonene i Toulouse og Carcassonne. Disse forfølgelsene forklares - meget forledende - med at inkvisisjonen kastet seg over heksene for ikke å bli arbeidsløs etter at den litt etter litt hadde utryddet de kjetterske sektene.

Nyere forskning viser noe helt annet. All informasjon om inkvisisjonens blodige heksejakt i Sør-Frankrike går tilbake til en bok om den franske inkvisisjonens historie skrevet av romanforfatteren Lamothe-Langon i 1829. På midten av 1970-tallet viste en engelsk historiker at de kilder Lamothe-Langon påberoper seg, aldri har eksistert, men var noe han selv fant på for å krydre sin fremstilling. Etter denne avsløringen er man blitt tvunget til å revidere hekseforfølgelsenes kronologi.

Det nye bilde som da viser seg, kan man sammenfatte på følgende måte: De første sparsomme oppteignelser om hekseprosesser stammer fra 1360 (altså ca. 100 år senere enn den oppdiktede

Heller tropemedisiner enn livsstilsmedisiner!

Fjorårets vinner av Nobels fredspris, organisasjonen "Leger uten grenser", beklager at den farmasøytiske industrien satser stadig sterkere på medikamenter som gir god økonomisk gevinst i markedet. Man satser derfor på livsstilsmedikamenter som f.eks. midler mot potensforstyrrelser og overvekt, men er mindre interessert i sykdommer og

lidelser som hovedsakelig opptrer i de underutviklede landene.

Blant de rundt 1200 nye medisiner som er blitt utviklet i løpet av de siste tyve år, er det bare elleve midler mot tropesykdommer. "Leger uten grenser" understreker at kritikken ikke bare retter seg mot de store konsernene, men at den ført og fremst gjelder politikken: Man kan ikke forvente at industrien skal løse sosiale problemer! CiG

Saligkåring av to paver?

Saligkåringen av "konsilpaven" Johannes XXIII turde nå være sikret. Vatikanet anerkjente nylig en helbredelse knyttet til den stadig populære paves forbønn: En uhelbredelig syk italiensk ordenssøster som ba om hans forbønn, er nå erklært frisk av legene. Saligkåringshøytideligheten finner antagelig sted 3. september. Det ligger også an til saligkåring av den mer omstridte pave Pius IX. St. Olav kommer tilbake til saken i neste nummer.

8

heksebrenningen av Angèle i 1275). Det var ikke inkvisisjonen som startet forfølgelsene; det gjorde verdslige domstoler i Sveits og Kroatia. Man får nærmest inntrykk av at den legaliserte hekseforfølgelsen var et folkekrav som de verdslige domstolene ga etter for, og som kirken etterhvert måtte imøtekomme.

Hekseteologi

Først på begynnelsen av 1400-tallet blander inkvisisjonen seg i hekseforfølgelsene, og samtidig kommer teologene med en gjennomgripende omtolkning av den folkelige heksetroen, en omtolkning som gjorde det mulig å tro på hekser også fra en teologisk synsvinkel. At heksen skulle ha en medfødt evne til å skade sine omgivelser eller anta dyreskikkelse, ble avvist som folkelig snakk. Sett med teologiske øyne måtte slike personer nødvendigvis ha inngått en pakt med djevelen, ettersom det bare var han som hadde makt til å få i stand slike ting.

Et særskilt problem utgjorde heksenes flyturer. Ifølge den folkelige oppfatning var det heksens sjel som fløy ut, mens kroppen lå livløs tilbake. Men denne forklaringen var teologisk uakseptabel. Så lenge et menneske er i live, er det umulig å skille kropp og sjel fra hverandre. At djevelen skulle kunne dra sjelen ut av heksens kropp og siden føre den tilbake, var derfor det samme som et mirakel. Og ikke et hvilket som helst mirakel, men tvert om noe som kunne påminne om selve oppstandelsen. Den rette demonologiske oppfatningen ble derfor at påstanden om at hekser deltok i hekseabbater iblant var rene fantasier og iblant (om enn uhyre sjelden) sanne. I sistnevnte tilfelle var heksens nærvær ved hekseabbaten alltid kroppslig fordi djevelen ved slike anledninger (med Guds tillatelse) fraktet heksen gjennom luften.

Den demoniske teorien og naturfilosofien

Den demoniske teologien var ikke noe snevert teologisk anliggende. Den ble debattert helt frem til begynnelsen av 1700-tallet ved alle fakulteter ved europeiske universiteter, altså av filosofer, matematikere og fysikere. I motsetning til den allmenne oppfatning var demonologien nærmest et forstadium til den moderne vitenskap. Ønsket om å forklare så mye som mulig ved å finne naturlige i stedet for demoniske årsaker, er selve drivkraften i 1500- og 1600-tallets naturfilosofi.

Også når det gjelder omfanget av inkvisisjonens hekseforfølgelser har man måttet revidere historien. Når det gjelder 1400-tallet, tyder de nyeste beregninger på at inkvisisjonens andel begrenset seg til noen hundre prosesser. Rundt år 1525 var pavelige inkvisisjoner blitt stadig sjeldnere og forsvant etterhvert fra hele Europa. Dermed var den middelalderlige inkvisisjons epoke forbi. Samtidig så en ny inkvisisjon dagens lys: Det var den moderne inkvisisjon på nasjonal basis som med pavens godkjenning først ble opprettet i Spania i 1478, siden fulgte den portugisiske (1531) og den romerske (1542).

Inkvisisjonen - den hekseanklagedes forsvarer

Ifølge populære skildringer skal flere millioner ha lidd døden på heksebålene; nå regner man med at det fant sted ca. 100.000 hekseprosesser i Europa, og at halvparten av de anklagede, ca. 50.000 mennesker, ble brent på bålet. Men forfølgelsesens intensitet varierte sterkt fra land til land. Halvparten av alle heksebrenningene, ca. 25.000, fant ifølge historiske dokumenter sted i Tyskland. Om vi derimot ser henrettelsene i proporsjon til folketallet, har Danmark-Norge med sine 1.350 heksebrenninger samme forfølgelses-intensitet som Tyskland, mens Liechtenstein med sine

3.000 innbyggere er det land der forfølgelsene var verst. Her ble to prosent av befolkningen brent på bålet. I den andre enden av skalaen finner vi Portugal, Spania og Italia med en intensitet på noen brøkdeler av en promille - altså nettopp de land som holdt fast ved inkvisisjonen.

Fra 1500- og 1600-tallet er informasjonen så uttømmende at vi med stor sikkerhet kan avgjøre hvor mange heksebrenninger inkvisisjonen var skyld i. I de katolske middelhavslandene ble 12.000 hekser trukket inn for inkvisisjonen, men bare 36 ble brent, hvor utrolig det enn måtte lyde: 27 i Spania, 8 i Italia og 1 i Portugal. I resten av de 12.000 prosessene dømte inkvisisjonen de anklagede til mildere straffer eller frikjente dem. Så usedvanlig mild viste inkvisisjonen seg å være når det gjaldt å straffe hekseri og andre trolldomsforbrytelser, at det sett med nord-europeiske øyne nærmest måtte betegnes som en skandale. Man kan virkelig spørre seg hvorfor inkvisisjonen var så lite interessert i hekseriene. Saken er at mens jurister som hadde spesialisert seg på romersk rett og teologer oppfattet hekseabbaten som en realitet, var nesten alle spesialister på kanonisk (kirkelig) rett enige om å avvise den som et fantasiprodukt. Og siden det i stor grad var spesialister i kanonisk rett som ble ansatt ved inkvisisjonen, er dette helt sikkert forklaringen på at man her holdt fast ved kirkens middelaldertradisjon som betraktet hekseri som overtro, og derfor viste stor skepsis overfor hele spørsmålet om hekserier.

Den vantro generalinkvisitoren

Inkvisisjonens gåtefulle skepsis fortjener å undersøkes i bred filosofisk og teologisk sammenheng. Her skal jeg bare komme med en kort sammenfatning av hvilke uttrykk inkvisisjonens skepsis fikk i Spania.

I begynnelsen fulgte man her i de

Om Peters svigermor

"Det er det mystiske, det litt uforståelige som fascinerer meg mest," sier skuespilleren Svein Tindberg til Kirkens Bymisjons Magasin. "Vi har jo en kirkelig tradisjon hvor noen få linjers bibelsk tekst krever en mangelinjers forklaring. Slik gjør ikke vi det. Jeg mener de bibelske tekstene får en utrolig styrke gjennom helheten, en helhet som også består av de små detaljene som ved første øyekast kan virke temmelig ubety-

delige. Som da Jesus gjorde svigermora til Peter frisk.

Det står at hun da straks begynte å stelle for dem. Jeg ser for meg at hun ruslet ut på kjøkkenet. Det var ikke en kvinne av store ord. Men hun viste i stedet sin takknemlighet gjennom handling. Måten det er beskrevet på i Bibelen, gjør at man straks blir kjent med henne, det menneskeligjør henne. Kanskje kan det virke ubetydelig, men for meg sier det mye."

Derfor er vi ikke avholdsfolk

"Vi er ikke avholdsfolk i den katolske kirke," sa søster Anne-Lise ved Lunden kloster i radioprogrammet Verdibørsen (P2) her forleden.

"Vi har jo hovedsetet vårt i Syd-Europa, hvor det er mye vin og dårlig vann. Alt med måte!"

andre landenes spor: Fra 1498 til 1522 dømte inkvisisjonen 11 hekser til bålet, hertil kommer et ukjent antall heksebrenninger som de verdslige og biskopelige domstolene foretok seg. Men i 1526 opprettet generalinkvisitor Alfonso Manrique en komité som skulle uttale seg i hekserispørsmålet. I komitéen deltok noen av Spanias ledende teologer. De trådte sammen i Granada og utarbeidet en intruks om spørsmål som angikk hekser, og som savner sidestykke. Hvor i det øvrige Europa kan man finne paralleller til de lovbestemmelser som her følger:

"Alle hekser som av fri vilje bekjenner og viser tegn på anger, skal få forlåtelse og gjenopptas i moderkirken, og, uten at deres eiendom konfiskeres, skal de ilegges mindre bøter. Ingen skal arresteres utelukkende på grunnlag av ander heksers bekjennelser. Inkvisitoren skal undersøke om de personer som de mottar anklager på, har vært utsatt for tortur ved andre domstoler. . . Ved å utspørre dem som bor i heksens hus, skal man forsøke å få rede på om heksene virkelige dro avsted til heksmøte, eller om de den natten da de sier de var på heksesabbat, i virkeligheten holdt seg hjemme uten å komme seg noe sted." Instruksene inneholdt også en bestemmelse om at generalinkvisitoren og hans åttemannsråd alltid skulle advare dem som uestedte dødsdommer i saker av denne "vanskelige natur".

Med disse instruks lyktes man å holde Spania fritt for heksebrenninger i størstedelen av et århundre, bortsett fra enkelte ulykkelige tilfeller hvor inkvisitoren unnlot å meddele rådet hvilken dom de hadde felt, eller hvor en verdslig eller åndelig dommer ikke (som han ellers pliktet å gjøre) lot inkvisitoren få innblikk i det aktuelle tilfellet og istedet gjorde kort prosess. Under påvirkning fra Frankrike innledet inkvisisjonsdomstolen i Logrono en større heksejakt i de baskiske områdene i

1609, og året etter ble elleve hekser brent. For å få alle eventuelle hekser til å komme frem i lyset, ble det derpå lovet fritt leide til hekser som anga seg selv innen en viss tid. 2000 personer anga seg selv og dertil 5000 andre. Men generalinkvisitoren følte seg ikke overbevist om deres skyld. Det opphold som ble gjort i forfølgelsene, ble blant annet brukt til å skaffe bevis for om den heksesekt man hadde fått så mye informasjon om, i det hele tatt fantes. Den

inkvisitor som ble pålagt å foreta de nødvendige etterforskningene, hadde en stor porsjon kritisk fornuft. Alonzo de Salazar som han het, ga seg i vei på en åtte måneders reise gjennom hele det baskisktalende området. Offisielt var det en visitasreise, men i praksis kom den mest til å ligne en vitenskapelig ekspedisjon. Salazar sammenfattet sin rapport til den spanske generalinkvisitoren med å hevde at han ikke hadde funnet bevis for en eneste aktiv heks eller noen som helst heksevirkosomhet. Den baskiske panikken omkring heksene hadde oppstått ene og alene som følge av falske rykter og propaganda,

for, som Salazar uttrykte det: "Det fantes verken hekser eller forheksede for man begynte å tale og skrive om dem."

Undersøkelsen bidro til at heksebrenningen tok defintivt slutt i hele det spanske imperiet fra Sicilia i øst til Mexico i vest. Om inkvisisjonen hadde gått med på teologenes antagelser, kunne den ha startet en virkelig hekseholocaust i de katolske middelhavslanene, men historien viser noe annet - at inkvisisjonen faktisk ble heksenes redning.

I sitt apostoliske brev *Tertio Millenio Adveniente* (svensk utgave: *Inför det tredje årtusendet*, Katolska Bokförlaget 1996) erklærer pave Johannes Paul II at kirken skal ransake sin samvittighet og be om forlåtelse for tidligere tiders synder. Inkvisisjonen med dens skånseløse og ydmykende fremferd mot dem som tenkte annerledes, kommer naturligvis til å tyngte kirkens samvittighet om det ikke historisk kan bevises at den var bedre enn sitt rykte. Ransakelsen skal deretter munne ut i en offisiell uttalelse som de innbudte spesialister oppfordres til å komme med forslag til. Hva heksene angår, kunne det være passende om kirken tok tilbake pave Innocens VIII's bulle fra 1484 som ga kirkens godkjenning til hekseforfølgelsene. Paven kunne kanskje også oppfordre de troende til å reise minnesmerker over de uskyldige menneskene som ble brent for den umulige forbrytelse som hekseriet i sannhet er. Et slikt historisk minnesmerke har jeg faktisk et eksempel på. Det er minnetavlen over Maren Splid. På et gammelt hus i Sønderportsgade i Ribe står det:

Her bodde skredderen Laurids Splid hvis stakkars hustru Maren den 9. november 1641 blev brent for trolldom mellom galgebakkene utenfor Ribe.

(Fra «Signum», nr. 2-99)

“Ikke verdige til å leve”

De tyske nazistene drepte seks millioner jøder. Denne forbrytelsen skal aldri bli glemt. Men samtidig må man huske at holocaust også rammet andre enn jødene, sa Danmarks tidligere over-rabbiner Bent Melchior ved holocaustkonferansen i Stockholm tidligere i år. Forsøket på tilintetgjørelse rammet tolv millioner mennesker, og halvparten av disse var jøder, sa Melchior.

Hvem var så disse ofrene? Ifølge historikere rammet nazistenes utryddelsespolitikk

rundt 800.000 medlemmer av romani-folket (sigøynere). Ved siden av jødene var de den eneste guppen som ble forsøkt tilintetgjort utelukkende på grunn av sin etniske opprinnelse. Men nazistene drepte også tre millioner ikke-jødiske polakker, og til sammen minst en million kommunister, katolikker, mentalt og fysisk handikappede, Jehovas vitner, homofile og andre som i nazistenes øyne “ikke var verdige til å leve”.

Apropos vår tids åndelige lengsel Et meget gammelt notat falt oss i hendene her forleden; det turde likevel fremdeles ha en viss aktualitet:

“Menneskeheten lider av en stadig mer ondartet forstoppelse i sitt overnaturlige liv,” skriver professor Hans Aaraas i sin doktoravhandling om den franske dikteren Georges Bernanos, “den moderne verden gjør alt for å forsone mennesket med seg

10 Om anger, livsutfoldelse og Guds sakramentale glemsomhet: Ta to epler!

- Man kan ikke leve et langt liv uten å ha gjort ting man virkelig angrer på, i betydningen noe som har såret eller skadet en medskapning. Mennesker som ikke har noe å angre, lyver for seg selv, sa den katolske veterinæren og forfatteren Bergljot Børresen i radioprogrammet “Verdibørsen”, NRK P2, for en tid siden. Men hun vil skille mellom den rene angeren og den destruktive skyldfølelsen der mennesket på en måte føler seg forfulgt av Gud.

Jeg tenker på en historie som den nå avdøde engelske kardinal Hume gjerne fortalte om seg selv, sa Børresen: I småskolen hørte han den pedagogiske fortellingen om den lille gutten som skulle hjelpe mor og hente noe i kjelleren, og da han gikk forbi fruktboden, blir han fristet til å ta et eple. Men så husker han at frøken har sagt at Gud ser alt! Og så går han lydigg opp uten å ta noe eple. Og denne historien, sa kardinal Hume, den ødela mye av barndommen hans. For den viste en gud som på en måte forfulgte ham, som var ute etter å innskrenke hans livsutfoldelse. Og det var først etter mange tiårs utvikling at Gud ble en helt annen for ham. “Så nå vet jeg,” sa kardinal Hume, “at hvis Gud hadde sagt noe til gutten i den kjelleren, da ville det vært: Ta to epler!”

- Barn får ofte skyldfølelse, føler seg “umulige” eller “stygge” fordi vi voksne setter opp regler som kolliderer med barnets nødvendige livsutfoldelse. Og slik skyldfølelse har ikke noe å gjøre med den angeren du kan føle når du for eksempel vet du har såret noen.

- Da blir det altså viktig å skille mellom den sunne anger og den destruktive? sier intervjueren. - Hvordan vil du beskrive den angeren som kan føre til forsoning og befrielse?

- En anger som ikke tar fra deg motet, men får deg til å tenke at neste gang jeg er i en lignende situasjon, må jeg med Guds hjelp forsøke å styre min reaksjon på en annen måte, svarer Bergljot Børresen. Hun tilføyer at dette henger sammen med å lære seg selv å kjenne. Det er den justeringen som skjer i modningen av et menneske, og som gjør at enkelte gamle mennesker sier at vi blir snillere med årene. Man lærer sin egen begrensning, man lærer å bruke seg selv og sitt temperament mer konstruktivt og mer kjærlig.

Samtalen kommer selvsagt inn på det katolske skriftemålet.

- Dette er en sentral institusjon i den katolske sjelesorgen, og dessuten god mentalhygiene, sier Børresen. Hun minner om at skriftemålet er i ferd med å bli tatt i bruk igjen også i mange reformerte kirkesamfunn.

- Skriftemålet gjør at vi blir vant til å rette søkelyset på oss selv med jevne mellomrom, sier hun, og dermed blir man mer oppmerksom på hva som skjer i det daglige samspillet med andre skapninger.

- Men hva med den vanlige anklagen mot skriftemålet at en katolikk kan jo bare skrive etter å ha begått en syndig handling, og så ferdig med det!

- Da er det heldig at moralteologene har satt opp en rekke betingelser for et gyldig skriftemål: Du skal angre oppriktig, du skal ønske ikke å gjenta handlingen, og du skal såvidt mulig gjøre skaden god igjen.

Det disse reglene egentlig betyr, er at det er helt verdiløst å gå til skrifte for å få en slags departemental velsignelse til å fortsette akkurat om før. Reglene beskriver en virkelighet: at tar jeg angeren inn over meg og ønsker oppriktig å ha en ting ugjort, og så legger den frem for Gud via et annet menneske, så tar Gud det bort.

Det fantastiske ved skriftemålstologien er jo at Gud er noe helt annet enn en skolemester som sitter der med en liste over alt det fryktelige du har gjort. Tvert imot dreier det seg om en “glemsom” kjærlighet: Når en ting er tilgitt av Gud, så eksisterer den ikke lenger. Om vi kunne intervju Gud og si “husker du den gangen jeg gjorde ditt og datt,” så ville Gud si “hvafor noe?” Det Gud har glemt, fins ikke.

- Man må altså ha et bevisst ønske om å gjøre det godt igjen?

- Det må man, bekrefter Børresen. Regelen for et “gyldig” skriftemål er jo egentlig en formalisering av en psykologisk virkelighet. Det er til og med såpass strengt at hvis du prøver å misbruke skriftemålet, blir det i seg selv betraktet som en synd. Et forhold til Gud er i sitt innerste vesen det ærligste forholdet i verden, der juks og manipulering blir absurd.

Derfor blir man gjennom det regelmessige skriftemålet etter hvert kjent med den guden som sier “ta to epler”, en gud som vil at vi skal leve livet fullt ut. Det er ikke snakk om å bruke skriftemålet til å innskrenke din livsutfoldelse, så lenge den er til glede, og ikke til hinder for andre skapning-

selv og med dette liv, det vil si fortvilelsen. Den religiøse likegyldighet lukker seg om personligheten som et gravmæle. Men dypt inne i sjelene ligger fremdeles den overnaturlige trang som et instinkt mennesket ikke lenger kan gi navn, og som det derfor ikke kan gi naturlig avløp... Det moderne menneske lider under et hjemløst begjær etter en Gud som ikke lenger kjennes."

Ringeakt for kirkens egenart?

"Vanlig demokrati-tenkning kan ikke uten videre appliseres på kirken som trossamfunn, forpliktet på et åpenbaringsinnhold. Det er å vise ringeakt for kirkens egenart," sa biskop Olav Skjevesland i et foredrag nylig, ifølge Vårt Land. Skjevesland sa at hans reaksjon "er temmelig blandet på de tilløp vi nå ser til å reise en politisk aksjon for å drive frem en bredere representasjon i menighetsrådene, og særlig i Kirkemøtet slik det nå har etablert seg som et viktig,

signalgivende topporgan. Et engasjement for en tjenende folkekirke er prisverdig, og hilses velkommen. Men motivasjonen i bunnen blir rene formynderi når f.eks. stortingsrepresentant Grete Knudsen - utilsørt - begrunner aksjonen for den bredere representasjon med at det trengs 'politisk intervensjon som da Kongen i København måtte gripe inn', når kirken selv ikke finner ut av hvorledes den skal leve med ulike syn i enkelte spørsmål, som f.eks. homofili-saken."

er. Det er tvert imot snakk om å leve mer, leve friere og slippe å drasse på en masse gammelt rask.

- Det dreier seg altså om en erkjennelse av at man er ufullkommen og avhengig av sine medmennesker?

- Ja, både at man er avhengig av sine medmennesker, og at alt en gjør, har konsekvenser for andre mennesker. Har man for eksempel gjort skade som ikke kan rettes opp, kan man selvsagt kjenne sorg over det lenge etter at angeren er gjennomlevet, og uten at det dreier seg om sykkelig skyldfølelse.

Skriftemålet fremelsker med andre ord ansvarlighet i vår måte å være på i samspill med andre. Men når skriftemålsinstitusjonen fungerer riktig, fremelsker den også livsglede og utfoldelse. Det er ikke først og fremst snakk om kontroll i henhold til en masse regler, men heller om å hjelpe hverandre. Vi må ikke glemme at presten er et vanlig menneske som også går til skrifte! Det handler om at ett ufullkomment menneske hjelper et annet til å rydde opp og komme videre i tilværelsen.

- Mange forbinder den kristne tradisjonen, også den katolske, med en strenghet som påfører angstbelagt skyld og kuethet, men som du snakker om det, blir det motsatt, en erkjennelse av at ja, jeg er ufullkommen, men jeg kan få lov å leve med det.

- Ja, ta for eksempel kjærlighetsbuddet, som det ligger mye generøsitet i: Du skal elske din neste som deg selv. Det betyr at du skal elske din egen livsutfoldelse, du skal unne deg et godt liv og bidra til at andre får et godt liv. Skriftemålsinstitusjonen er med andre ord et redskap for å hjelpe mennesker til å elske seg selv og andre bedre.

Biskop Paul Verschuren in memoriam

Da den katolske biskopen av Helsinki, *Paul Verschuren*, i 1998 fratrådte sitt embede på grunn av en alvorlig leukemisykdom, var det mange katolikker over hele Norden som følte sorg. Sorgen er ikke mindre når han nå er borte. Han døde 19. februar i år.

Alle som kjente biskop Verschuren, vil minnes ham som en høyreist, åpen og imøtekommende kirkeleder. Før han ble formann for Den nordiske bispekonferanse, var han konferansens medieansvarlig. Det var da vi norske katolske journalister, som utgjør en liten gruppe av den internasjonale katolske verdensorganisasjonen UCIP, ble nærmere kjent med ham utover på 1990-tallet. Som leder for den norske gruppen gjennom mange år og aktiv på nordisk basis, fikk jeg gleden av å møte biskop Verschuren flere ganger, og vi kom etterhvert på fortrolig talefot.

Under et av våre nordiske møter husker jeg at han under middagssamtalen sa, da jeg spurte ham om hva han hadde tenkt å bidra med, at han var der ikke for å belære oss journalister, men for å lytte til oss og lære våre profesjonelle synspunkter å kjenne.

Ved en annen anledning, et nordisk UCIP-møte, holdt biskop Verschuren en tale under en middag hvor han bl.a. sa at sannheten på informasjonssiden lider på grunn av mangel på viktig kommunikasjon; dagens katolske kirke lider som "communio", som fellesskap, på grunn av kommunikasjonssvikt. Mot denne bakgrunn understreket han den katolske presses betydning og ansvar.

Også fra andre sammenhenger vet jeg at han var dypt opptatt av Den katolske kirkes kommunikasjonsmuligheter og informasjonsinnsikt i dagens mediasamfunn. Han så det som kirkeledernes ansvar å sørge for en effektiv og oppdatert presse- og informasjonstjeneste i bispedømmene, basert på profesjonell innsikt. Han forsto samtidig katolske pressefolks behov for frihet og profesjonell integritet, enten de nå arbeidet i media eller kirkepressen. Denne forståelse bygget på dyp respekt. Vi forsto at biskop Verschuren forlangte vår respekt tilbake. Den fikk han i høyeste grad.

Vi lyser fred over biskop Paul Verschurens minne.

Baby Johannessen

Om menneskets grunnleggende verdi
Hanne Sophie Greve, dr.juris. og dommer, er utnevnt til Ridder av 1. Klasse av St. Olavs Orden. Hun har i en årrekke arbeidet med problemer omkring menneskerettigheter og fikk den høye utmerkelsen nettopp for sin innsats for flyktninger og menneskerettigheter. Hun er tidligere hedret med Fritt Ord-prisen 1995, Stortingets presselosjes toleransepris 1991 og Brobygger-prisen 1997. Hanne Sofie Greve er den andre

kvinne i vårt land med juridisk doktorgrad, og hun var Verdikommisjonens første leder; for tiden er hun tilknyttet FNs krigsforbryter-kommisjon for det tidligere Jugoslavia. I Vårt Lands spalte "tanker om tingene" fortalte hun nylig om et møte med en ukjent etiopisk kvinne i en flyktningeleir i Etiopia:

"Du var en relativt ung kvinne, så avmagret at det var vanskelig å forstå at du evnet å holde hodet oppe selv. Du var barbert og

hadde ingen bagasje. Men du hadde ansvaret for det som var mest dyrebart - to små barn. De var også tilsynelatende mer døde enn levende, selv om du åpenbart hadde prioritert dem hva mat og drikke angikk.

I leiren fikk dere mat ved ankomst - her manglet ikke mat, og det var allment kjent. Porsjonen dere fikk var dessuten mer enn rikelig for alle tre. De to åt - velsignet, naturlig, grådig. De kunne ikke fort nok få i

12 Arne Fjeld o.p.: Kirken - troens mor

Vår katolske kirke i Norge er velsignet med venner av luthersk konfesjon som ser med sympati og forståelse på vår Kirke, og som ønsker å bidra til tilnærming og enhet mellom kirkene.

En av dem er *Ola Tjørhom*, cand. theol. fra Menighetsfakultetet og dr. theol. fra Universitetet i Oslo. Han har vært professor i dogmatikk og teologi ved Misjonshøgskolen i Stavanger og er nå forskningsprofessor ved Det Lutherske Verdensforbunds "Institute for Ecumenical Research" i Strasbourg - som ligger nær dominikanernes novisiat.

Tjørhoms bok *Kirken - Troens mor; et økumenisk bidrag til en luthersk ekklesiologi* har en tittel som viser til den hellige Kyprians ord "...man kan ikke ha Gud som far hvis man ikke har kirken til mor" - og som omslag et pinsebilde av Liv Benedicte Nielsen. En katolikk ser straks at her er man blant venner! Siden ser man at noteapparatet henviser bl.a. til augustineren Brian McNeil og dominikaneren Per Bjørn Halvorsen, noe som bestyrker inntrykket.

Den vennlige holdningen til vår kirke preger hele fremstillingen av den lutherske teologien om Kirken. Det henvises hele tiden til katolske teologer som Yves Congar, Henri de Lubac, Karl Rahner, Hervé Legrand - foruten til protestantiske teologer. Tjørhom tar hensyn til Det II Vatikankonsils dekreter og til alle tekster som er resultat av dialogen mellom den romersk-katolske kirke og lutherske kirker. Boken blir en fremstilling som viser i hvilken grad luthersk teologi kan nærme seg den katolske. Messen som offerhandling f. eks., har forfatteren stor sympati for:

"Realpresensen peker også i retning av spørsmålet om forholdet mellom Kristi korsoffer og nattverden. Fra en side sett, må det fastholdes at Golgata-offerret er unikt i den forstand at det verken behøver gjentakelse eller supplering. Kristus 'har... båret frem (offeret) én gang for alle da han har ofret seg selv" (Hebr 7,27). Dette offeret må likevel på en eller annen måte være til stede i vår nattverdfeiring, ettersom vi der får del i fruktene av Kristi ene offer. I denne forbindelse spiller nattverdets karakter som anamnese eller ihukommelse en sentral rolle. 'Thukommelsen' går ikke bare på at våre tanker og følelser minnes Golgata-offerret, men den innebærer at dette offeret er konkret-sakramentalt nærværende når vi feirer alterets sakrament. Vår delaktighet i Golgata-offerrets frukter tilsier at vi bærer frem våre offergaver som svar på Kristi offer. I denne forbindelse taler Skriften blant annet om vår tro som et offer (Fil 2,17), samt om at vi skal 'bære legemet fram som et levende og hellig offer som er Gud til behag' (Rom 12,1). Innenfor den reformatoriske tradi-

sjon har dette primært blitt knyttet til vårt lovprisningsoffer. Men under forutsetning av at korsofferets unike stilling blir fastholdt, kan det også argumenteres for at vi - som lemmer på Kristi legeme - knyttes til Kristi offer. Enkelte taler i denne sammenheng om at vi trekkes inn i Kristi offer." (s. 141)

Når det gjelder Kristi virkelige nærvær i nattverden, stusser Tjørhom likesom vi over hans kirkes praksis:

"For selv om realpresensen har spilt en nøkkelrolle i den reformatoriske nattverdstologi på teoriplanet, er det temmelig lite i dagens nattverdpraksis som viser at Kristus er til stede 'i, med og under' brødet og vinen. Ny konsekkrering foretas bare unntaksvis når de innviede elementene tar slutt. Tiloversblevne oblater legges tilbake i pappesken og vinrestene tømmes svært ofte i vasken - som om ingenting skulle ha skjedd. Og det søles med vinen - dels p.g.a. u håndterlige kalker og dels p.g.a. nattverdsmedhjelpere som kanskje ikke vet bedre. Det kan knapt herske tvil om at denne form for praksis i alle fall i sin konsekvens peker bort fra realpresensen, i retning av en mer symbolsk forståelse av elementenes rolle. For å korrigere dette, må man i det minste ta i bruk en kort konsekkrasjonsbønn når man må 'etterfylle' med brød og vin. Og elementer som er til overs, bør konsumeres ved nattverdmåltidets slutt." (s. 140-41).

Den norske kirkes kommunion med den anglikanske etter undertegningen av Porvoo-erklæringen i 1997, gjør at norske lutheranere må få øynene opp for den verdi katolik-

seg hverken vått eller tørt.

Du rørte intet mens de spiste, hjalp dem bare bedre til rette innimellom. Du håndterte situasjonen med en nærmest ubeskrivelig menneskelig verdighet. Hvem du var - og forhåpentligvis er - vet jeg ellers intet om, men jeg har grunn til å takke deg for den mulighet du ga meg til dypere forståelse av menneskets grunnleggende verdi og verdighet."

Nyslått ridder om det onde og om livets lysere sider

I et intervju med Aftenposten bes "katoliken" Hanne Sofie Greve om å uttale seg om "livets onde krefter". Hun svarer: "Jeg tror Charles Dickens var den første som sa at det store problemet ikke er de onde kreftene, men de gode som snur ryggen til. Det finnes ikke så mange onde krefter, men de kan stelle i stand skremmende mye elendighet hvis ikke andre setter bremsene på. Studiene viser også noe veldig oppmuntrende:

Svært få mennesker er villige til å begå de virkelige grusomheter. For å finne dem, må det aller verste dyrkes frem. Systematisk."

Og hva kaster sterkest lys over Hanne Sofie Greves tilværelse? spør intervjuer. "Alle livets lyse, glade sider, og det er mange," svarer Greve. "Jeg er ikke opptatt av de store lykketunder, men fryden over hver dag; alle de små detaljene. Å lure et smil ut av folk du møter, er en fryd i seg selv, og det beste av alt: Du får det mye bedre selv."

kene tillegger den apostoliske suksessjon. Den svenske og den anglikanske kirke mener jo at de har den apostoliske suksessjon. Når en biskop i den norske kirke blir viet, deltar heretter en anglikansk biskop ved ordinasjonen, slik at også den norske kirke må spørre seg hvilken verdi denne tradisjonen har? - For en katolsk leser ville det vært nyttig om det ble nevnt at vår kirke venter at også trosinnholdet skal overleveres intakt, og at vi derfor ikke anerkjenner at de reformerte kirkene har den apostoliske suksessjon.

Likeledes ville det vært nyttig om forfatteren hadde nevnt at for vår kirke er konfirmasjonen mer enn en "forbønnshandling eller stadfesting av dåpsloftet" (s. 139), at ordinasjonen etter vår teologi gir en "karakter", og at vi ikke har noen to-regiment-lære. - Men boken gir seg altså til oppgave å være en luthersk ekklesiologi, og det er kanskje for mye forlangt at den skal nevne alle katolske standpunkter. Når forfatteren henviser til franske teologers verker ikke på originalsproget, men i engelsk eller tysk oversettelse, er det vel fordi han beregner sitt publikum.

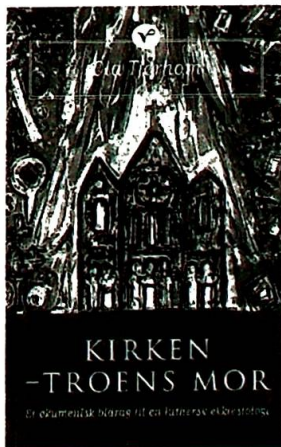
Tross disse skjønnhetsfeil vil kateketer, lærere og mine kolleger - samt den opplyste allmenhet - i den katolske kirke ha stort utbytte og stor glede av å lese denne boken. Som det fremgår av sitatene ovenfor, taler lutheranere nå nyansert om gamle kontroverspunkter. Når vi på vår side underviser, må vi også forlate sort/hvitt-fremstillingen av lutherske standpunkter, slik vi forventer at ikke-katolikker skal fremstille sannheten om hva vi selv tror og

lever. Skal det noen gang bli "én hjord og én hyrde", må vi alle være "sannheten tro", slik Ola Tjørhom er det.

De som sier "Jesus er O.K., men Kirken er håpløs", kommer neppe til å lese boken. Likevel er forfatterens avsluttende optimistiske ord rettet til dem: "Min avsluttende bemerkning til alle som befinner seg utenfor kirken, i dens periferi eller 'på bakerste benk', lyder slik: Kom inn! Flytt fram! Og se at kirken er mer enn en tom ramme om troslivet, eller et nødvendig onde. Kjenn at kirken også er til liv og salighet, - og derfor vakker. Det er mitt håp at vi sammen kan begi oss ut på leting etter denne skjønnheten." (s. 270)

Ola Tjørhom:

Kirken - Troens mor; et økumenisk bidrag til en luthersk ekklesiologi.
Verbum, Oslo 1999

Bønnerop fra en vennlig nabo

Vi i St. Hallvard menighet på Enerhaugen har alltid hatt et godt og nært forhold til våre naboer i moskéen i Åkebergveien. Lederne derfra har vært på besøk hos oss, og vi har besøkt dem. Det viktigste vi har funnet ut er kanskje at vi vet for lite om hverandre, bortsett fra at både de og vi tror på Gud og er medmennesker som har det til felles at vi alle ber. Jeg har sett at det har vært teologiske diskusjoner om vi tror på den samme Gud, men siden det bare er én, har jeg vanskelig for å skjønne annet enn at vi har Ham felles.

Da vår elskelige pater Ronald Hølscher fylte runde år for en stund siden, forarte han pengene som var samlet inn til ham, til imamen i Åkebergveien. Og svært mange vet sikkert at muslimske barn i årevis har vært velkomne gjester i speiderkjelleren i St. Hallvard, hvor det aldri har vært gjort forsøk på å omvende dem.

Da det ble kjent at moskéen hadde søkt om tillatelse til å kalle de troende til fredagsbønnen, ble jeg umiddelbart glad, men da en fremtredende Krf-politiker som Gunnar Prestegaard gikk sammen med Fremskrittspartiet om å protestere, ble jeg forferdet. At Hagen-tilhørerne går imot bønneropet, forbauser ingen; at en kristen politiker kan stille seg på brunsiden, er nærmest utrolig.

Vi har ikke diskutert bønneropene i St. Hallvard, så jeg kan ikke tale på menighetens vegne, men jeg tror ikke jeg bommer når jeg av hjertet gratulerer våre islamske venner med den tillatelsen som de selvfølgelig vil få. Jo flere instanser som kaller til bønn i vår by, jo bedre for alle!

Per Bang

Isolér ikke Østerrike!

EU-landenes heftige reaksjon på at Jörg Haiders fremmedfiendlige parti er kommet med i den østerrikske regjering, har fått Wiens erkebiskop, kardinal Schönborn, til å appellere til EU-landene om ikke å isolere Østerrike og derved bidra til å snu om på den hittil europavennlige stemning i landet. I et intervju sier Schönborn at bekymringen over utviklingen i Wien er "psykologisk forståelig" og må tas alvorlig. Men han under-

streker også at kirken er sjelesørger for alle katolikker, også for dem i FPÖ (Jörg Haiders parti). Det er ikke kirkens oppgave å velsigne eller fordømme bestemte partier; de må selv ved sine programmer og handlinger vise hvor de befinner seg i forhold til evangeliets verdier.

Også Vatikanet har vært tilbakeholdende. "Man pleier ikke bedømme regjeringer etter personene, men etter deres programmer og gjerninger," sier Vatikanets "uten-

riksminister". Og tilføyer at skjer det noe som støter an mot den kristne moral, vil kirken uttale seg på egnet vis. Med andre ord: Den katolske kirke i Østerrike vil følge saken med argus-øyne. Ikke minst gjelder det landets bispekonferanse som i de senere år har vært kriserammet og trenger til å innta rollen som moralens vokter. En stor del av landets katolikker er tradisjonelt tilhengere av det medregjerende konservative partiet ÖVP. KNA

14 Sr. Anne Bente Hadland op: Tanker om en betenkning

Jeg føler et intenst behov for å ta vanekristendommen i forsvar. Behovet meldte seg under lesningen av betenkningen "Kirkens møte med den åndelige lengsel i vår tid". Dokumentet som er skrevet på bestilling av Kirkerådet for Den norske kirke (DNK), ble lagt frem på Kirkerådets møte høsten '99, og debatteres nå i menighetene i DNK.

Temaet er viktig nok, og at det har truffet mange hjemme, er også tydelig. Interessen har vært overveldende. Men er det nødvendig å gjøre det på bekostning av sliterne, tenker jeg, de som, ulikt de søkende dokumentet foregir seg å komme i møte, faktisk går i kirken, også utenom høytidene; som koker kaffe, sitter i menighetsråd, stiller opp, som kanskje ikke er de mest oppfinnsomme på åndelighetens arena, men som er der og holder det gående med sitt trofaste nærvær. Og som faktisk gjør at kirken er et alternativ for mennesker når spørsmål om mening og håp blir eksistensielle. Som ved Sleipnerulykken, togtragedien på Åsta, snøskredet i Lyngen hvor kirken ble et samlingssted for menneskers store ubesvarte spørsmål. For er det ikke nettopp i livets grensesituasjoner at vi – om ikke før – blir vår våre ubesvarte spørsmål og vår lengsel etter noe mer, noe annet, noe større enn oss selv?

Denne innledende reaksjon yter selvsagt ikke dokumentet rettferdighet, men det er heller ikke lett å gjøre akkurat det. Det var med stor interesse jeg

startet lesingen av dokumentet på drøye femti sider, og mange var også gledene underveis. Det står veldig mye godt der. Men det står også mye som gjør at det som er bra i mine øyne, plutselig blir uforståelig. "Ja!", "hæh?", "i all verden –", var typiske reaksjoner under lesningen, og det mest typiske var at de vekslet hele tiden.

Betenkningen, som er ført i pennen av Tore Laugerud, leder for Egede Instituttet, er et produkt av en "prosessorientert og åpen metode" som inkluderer en lang rekke kirkelige institusjoner og enkeltpersoner. Tungt inne er representanter for "retreatbevegelsen", som gjennom de siste 20 år har funnet fotfeste i Norge. Bare i slutfasen ble 10-15 personer hentet inn som konsulenter for å sikre en viss kirkelig bredde. Betenkningen er skrevet i et "erfarings-språk", heter det, som er ment å skulle tale til mennesker både i og utenfor menighetenes "kjernegrupper". Selv hører jeg knapt til målgruppen, DNK kjenner jeg kun fra utsiden, men når jeg bryr meg, så er det som en medkristen som har stor interesse av at DNK lykkes i sitt formål: Å nå mennesker av i dag med det kristne budskap.

Dokumentet tar opp et viktig emne, og gjør det med all mulig velvilje og stor oppriktighet, men har alvorlige mangler. Skulle jeg peke på bare én av dem, så må det være mangel på stringens, både hva innhold og begrepsbruk

angår. Betenkningen bærer preg av oppbyggelse, er til dels poetisk i vendingene, tidvis analyserende, iblant anekdotisk.

Den åndelige lengsel som forutsettes å eksistere, og som dokumentet tar sitt utgangspunkt i, avspeiler i høy grad deres lengsel som har skrevet det. Viljen til selvkritikk er stor, de legger ikke skjul på hva de mener mangler i deres egen sammenheng. De øser frimodig av ortodoks og katolsk tradisjon og henter impulser fra kirkene i Sør.

Og det de finner er: Stillhet, tidebønner, meditasjon, kontemplasjon, skriftemål, åndelige veiledning, også som integrert del av presteutdannelsen, pilegrimsferder, symboler og ritualer - må vi ikke unne dem det? Jo, så avgjort, og vi har heller ingen grunn til å hovere og si "velkommen etter". At andre oppdager rikdommen i vår tradisjon, burde snarere få oss til å spørre hvordan vi forvalter og verdsetter de skatter som er oss overlevert.

Etter deres mening gir ikke sosial-etisk aktivisme, pietismens fromhetsmønster eller karismatikkens ytringer meningsfylte svar på menneskets spørsmål etter identitet (Sammenfatning), men, som jeg leser det, vil de egentlig ikke bort fra noe av det, men integrere det i en "helhetlig spiritualitet" som rommer alt som er, men hvor tyngdepunktet ligger i kirkens forståelse av sitt kall som primært "et kall til Gud", ikke til en oppgave. "Det viktigste for kirken er ikke kvantiteten av dens aktiviteter, men kvaliteten av dens Gudsrelasjon" (Innledningen). Målet er en kirke "som lever av og ved Kilden".

Kristendommen skal bli ny og kontemplativ, synes det som om man mener. De har funnet skatten i åkeren, og nå vil de dele den med andre. Det er sympatisk. Det er ingenting i veien med ambisjonene, og det bør det forresten heller ikke være i kristenlivet. Målet er som kjent hellighet.

Anne-Bente Hadland - er dominikannerinne og leder Informasjonstjenesten i Oslo Katolske Bispedømme. Hun er medlem av Hovedkomitéen for Jubileum 2000.

Svensk kvinne saligkåres

Den 9. april blir Maria-Elisabeth Hasselblad, stifteren av den St. Birgittasøstrenes "svenske gren" saligkåret. Hun ble født i 1870, døpt i Svenska Kyrkan og emigrerte til USA hvor hun via sykepleien kom i kontakt med katolsk tro. Hun ble opptatt i kirken i 1902 og dro tilbake til Europa. I Roma i den Hellige Birgittas hus ved Piazza Farnese, den gang i karmelittenes eie, ble hun

klar over sitt kall og fikk pавens tillatelse til å bære birgittasøstrenes drakt og avlegge ordenssløftene. I 1911 ble ordenens nye gren grunnlagt; i 1923 var en kommunitet på Djursholm ved Stockholm på plass.

I 1931 overtok ordenen Birgittas hus ved Piazza Farnese, et sted mange nordiske Roma-farere har gjestet. I 1935 ble et kloster grunnlagt i Birgittas by, Vadstena. Ved Maria-Elisabeth Hasselblads død i 1957,

var det birgittasøstre i USA og India; senere ble det flere klostre i India, Sverige (Falun), Italia, Mexico, Finland, Polen og i 1998 utenfor Trondheim. En fantastisk utvikling satt i gang av en enestående personlighet som, sart helse til tross, maktet å kombinere organisasjonstalent med et dypt kontemplativt liv.

KATOLSK ORIENTERING

Det står mye som både er godt og vakkert her. Ja, så godt og vakkert er det at det nesten er umulig å kritisere. "Et rikt bønneliv er ikke noe spesielt" (2.1.2), står det. Nei, men må det nødvendigvis være skåret over samme lest?

I kapittelet om veien til kildene i avsnittene som omtaler stillhet, meditasjon, kontemplasjon, spennes buen til det ytterste. Man tar for seg av kontemplative og åndelige skatter som om de var lett tilgjengelige, mens det dreier seg om gave, ja, nåde på alle nivåer.

Her tales det om stillhet som "den pausen som oppstår i oss når vi er nær Gud", og som noe vi kan bære med oss over alt, og som stedet "hvor Gud og mennesket skal gi hverandre uttrykk for gjensidig kjærlighet" (2.1.1). Her snakkes det om farene ved å "rendyrke det kontemplative" (2.1.4), og om viktigheten av å ta "hvilen i Gud" med seg ut i verden. "Det er nedlagt i oss som en naturlov at når vi lar kropp og sjel falle til ro, er vi åpne og Gud strømmer inn", (3.2.1) – så enkelt, så godt, så vakkert. Det er nesten som om syndefallet har opphørt å eksistere. I gode stunder kan man erfare et slikt velsignet møte med Gud, men hvor ofte skjer det? Hva med kampen da? Overgivelsen? Tørken? Ørkenen? Hva med trivialitetene som invaderer en straks man søker stillheten? Bønnen som iblant ikke er annet enn en stadig tilbakevenden til Gud bort fra alle distraksjoner og adspredelser? Mine 15 år i ordenslivet er ikke all verden, men nok til å ha erfart at det er en strevsom vei mot Gud. Den gir seg ikke selv.

Kontemplasjon i klassisk forstand: å være hos Gud i stillhet og tilbedelse, har nå alltid vært for de få, ikke fordi den er eksklusiv, men fordi lemmene har forskjellige oppgaver. Det er ikke mat for alle. Gavene er nå en gang forskjellige. Jeg aner en slags likhetsmani som ikke respekterer at der er mange

lemmer som samvirker til et hele. Og hvem av oss kan egentlig bedømme gehalten i et annet menneskes liv med Gud?

Jeg tenker på en kvinne jeg kjenner, som midt i hverdagen setter seg ned og ber rosenkransen, hver dag, og som blir bønnhørt. Jeg ser andre som kommer til kirker og kapeller, faller på kne og overgir seg til Gud kanskje like meget i gester som i ord, for de vandrer ut i hverdagen igjen. Vaner er ikke alltid uvaner! Og jeg tenker på hvilen i vane-kristendommen som ikke stiller stort andre krav til utøveren enn til trofastheten. "Fremfor ekstasene, foretrekker jeg monotonien i den daglige overgivelsen", sier Therese av Lisieux et sted. Er det ikke nettopp i det vanlige, hverdagslige, uspenningende det skjer noe? Er det ikke det som er forutsetningen for i det hele tatt å kunne ane noe av disse hemmelige og usynlige møtene med Gud?

I Bibelens ord kommer vi "så nær Guds mysterium som mulig", står det videre (2.3). Hva da med sakramentene? De er utelatt i dette skriv. Det står til og med å lese: "Der virkning fra ånde verden settes i forbindelse med bestemte utførte handlinger av mennesker, har man i virkeligheten beveget seg inn i magiens verden" (3.2.5)

For oss vane-kristne som nærer oss av det sakramentale liv, er dette merkelig lesning. Det er faktisk slik at jeg spør: "Hvor er Gud i dette her?" Tydeligst blir det i avsnittet om kirkens språk (3.3). Her snakkes det om symboler og ritualer, om deres "helende kraft" og didaktiske betydning, men ikke om deres innhold. Om at gudstjenestens viktigste funksjon er "at det skapes et rom hvor mennesket kan være til stede med hele sitt liv", men ikke om rom for tilbedelse. Det snakkes om musikken som en "særlig berørende kraft", men ikke som redskap for lovprisning. Videre om pilegrimsvandringens be-

tydning for å knytte den åndelige lengsel til kroppen og naturen, men ikke ett ord om vandringens mål.

"Det handler om å gjenskape opplevelsen av troen som et stort rom, et landskap som har plass for hele livet, der mennesker kan vandre inn - og være frie til å vandre ut igjen" (3.3.5), står det videre. De ønsker å favne vidt. De favner vidt, så vidt at det er vanskelig å få øye på hva de egentlig vil. Det snakkes om relasjoner, om å leve trinitarisk, men det er hele tiden en Gud som er til for oss, for våre formål, vår "selvutvikling" – ("Åndelig veiledning er kirkens svar på selvutviklingsbølgen" 3.5). Aspektet at vi også er til for Gud, finner jeg ikke nevnt noe sted. Jeg føler trang til å presisere at min Gud er en personlig Gud, som er personlig nærværende i mitt og andre menneskers liv, en person som meddeler seg og sier "jeg" og "du". En Gud som angir retningen i tilværelsen.

Det snakkes om "disippelidentitet". Jesu første disipler var alminnelige mennesker, som levde et hverdagslig liv, gode jøder som fulgte loven, holdt budene og dro til templet til høytidene som foreskrevet. Evangeliene forteller enkelt om Jesu liv og virke. Det er Jesu gjennomtrengende nærvær som får disse troende og trofaste jødene til å erkjenne at dette er Gud nærværende, og følger ham. Denne personen helliggjør de helt alminnelige, dagligdagse ting; brød, vann, vin, olje, og gjør dem til næring på livsveien. Det er så alminnelig, og så grensesprengende. Uten sakramentalt liv, hvordan skulle vi erfare noe av dette?

Betenkningens forfattere søker å besvare hvordan kirken skal møte den åndelige lengsel i vår tid. Jeg sitter igjen med spørsmålet: Hva møter de den med?

Og hva har de å si om møtet med Gud i vår tid?

ØSTERRIKE:

kloke ord fra Wiens kardinaler

Det overveldende flertall av østerrikerne har et demokratisk sinnelag og håper at sansen for det felles beste ikke forsvinner. . . selv ikke i den heftigste politiske strid, heter det i en felles erklæring fra kardinalene Franz König og Christoph Schönborn i Wien i anledning av det spente politiske situasjon i Østerrike.

"Særlig de eldre blant oss vet hvor ufor-

sonlighet kan føre hen - og hvor raskt giftige ord blir til giftige handlinger. Vi ber derfor alle våre landsmenn, men også våre venner i Europa og verden forøvrig om nettopp i disse tider å la varsomheten råde. Vi østerrikere på vår side må ta våre venners, naboers og partners engstelser på alvor - vel vitende om den bitre historiske last vårt land verken kan eller har lov til å unndra seg," heter det i erklæringen.

CiJ

Nina Valsø om troen og om taperen

"Taperen lærer den veitablerte noe om virkeligheten," sier dramatikerne Nina Valsø (for noen år siden høyt skattet medarbeider her i St.Olav) i et intervju med Vårt Land. Bakgrunnen for samtalen er Valsøs stykke "Ubuden gjest", som fikk en overveldende mottakelse ved premieren nylig på Studioscenen på Trøndelag teater. Stykkets utgangspunkt: En ung jente med narkotika-problemer gjør innbrudd i en katolsk kirke

Myten om det velintegrerte menneske. Slik lyder tittelen på Ralph Ditlef Kolnes' siste bok. Jeg så gjerne at forfatteren føyde til en undertittel: Jakten på den menneskelige virkelighet. For det er vel så mye det boken handler om. Forfatteren er tilsatt som sogneprest i en luthersk kirke i Oslo.

Oppbrudd fra det akademiske miljø

År av sitt liv har han levd og virket i akademiske miljøer, mest i teologiske, får en inntrykk av. Der seilte vi på begrepenes hav... «Der dyrket vi våre klisjeer... Der summet vi i korridorane etter å ha utvekslet våre foredrag, før de sene kvelders dype samtaler og et pseudofortrolig fellesskap oss meningsfeller imellom.» Han føler seg «lukket inne i den golde intellektualismens totale forståelsesform.» Dypt inne i seg kjenner han «tyngden av de kreftene som ville frarøve meg min subjektivitet, og stjele mitt flerdimensjonale jeg.» I det konforme akademiske miljø av veltilpassede lærde begynner han å føle seg som en outsider. Kolleger i det akademiske miljøet vil tvinge ham til det umulige: «Å proklamere den endelige utgaven av meg selv som et modent, velintegrert menneske», med en entydig identitet, et klart verdensbillede, en ryddig teologi. Innerst inne aner han at mennesket er noe mer enn abstrakte teorier. Han fortrenger sannheten, flykter inn i arbeidsnarkomanien, kaster seg inn i seminarvirksomhetens evige runddans, kan bare ikke døyve følelsen av å være marginal, annerledes enn de satte, forutsigbare kolleger, som har funnet ro i sine akademiske tankestrukturer. Han blir grepet av en diffus skamfølelse ved den gryende bevissthet om at mosaikken i hans selv-billede mangler stabilitet, ja, ved å oppleve kaos, ved å vite at han i den lukkede akademiske verden alltid vil bli mistenkt for for-

ræderi. *Myten om det velintegrerte menneske* består av en rekke essays hvor man aner en utvikling: Forfatteren får etterhvert en klarere bevissthet om at det ikke kun er det akademiske miljøet som fornektet dybden og mangfoldet i det konkrete menneske. Det dreier seg om et fenomen som er allmengyldig for hele Vestens kulturlandskap.

Jakten på virkeligheten

Forfatteren opplever det han kaller et lykkelig øyeblikk av personlig sammenbrudd - ikke forstått patologisk, som nervesvikt. Det er et eksistensielt sammenbrudd han opplever. Det er det Kierkegaard kaller frihetens svimmelhet som griper ham. Veien til virkeligheten, til den han egentlig er, eller bedre til alle de muligheter han rommer i selvets mangfold, står åpen for ham. Men han må selv velge, velge flukten fra uvirkeligheten i det akademiske fangenskap til den ensomme, tornefulle vei innover mot personlighetens mangfold. På denne via dolorosa møter alle oppbruddets mennesker fiender forkledd som ulver i fåreklær.

Fienden søker ved første korsvei å tvinge den oppsatsige sannhetssøker til fortsatt å underkaste seg de fordømtes språk. Det er maktelitens, overgriperens språk, det totalitære, prefabrikerte språk, det som lammer den tale som er min og din, og som vokser frem av våre egne, høyst personlige erfaringer, som bare vi selv kan sette ord på. Når ideologer og autoriteter av alle

slag trer de fordømtes språk ned over hodet på oss, skjer det i humanitetens forkledning: De innprenter oss at bare de kan definere våre liv, fortelle oss hvem vi er, peke ut veien vi skal gå. Den ensomme vandrer på via dolorosa - på den smertefulle vei innover mot virkeligheten - må velge sitt eget, helt personlige språk, undringens språk, som sender ham «hinsides de kloke hoders virkelighetsavgrensende livs-område». Han lar alle stemmer i selvets irrasjonelle kor komme til orde. Ja, både Gud og djevelen må han kunne føre dialog med.

Fienden opptrer på lignende måte som sinnets dørvoktere. De har som oppgave å «fastholde et harmoniserende bilde av oss selv og den virkeligheten som omgir oss.» Også de opptrer kamuflert som våre gode hjelpere. Sinnets dørvoktere slipper ikke hva som helst gjennom den mentale sensuren. De satser hundre prosent på den rasjonelle forklaring, viser hvordan vårt liv er rammet inn i faste, forutsigbare former, som vi angivelig har full kontroll over. Sinnets dørvoktere misliker profeter, visjonære, det uregjerlige diktersinn. De elsker parolene og skyr all litteratur som «forvandler mennesket fra å være et samfunnsdyr til å bli en personlighet.» Sinnets dørvoktere skjerner oss mot synet av den nakne smerte, mot det ubeskyttede blikket på bror menneskes lidelse, som maner oss til medlidenhet, deltagelse, hjelp.

Følgesvenner

På vei innover mot den egentlige eksistens slår forfatteren følge med en rekke åndsfrønder som vandrer i samme retning. Han fryder seg over ikke å være den eneste opprører mot konformitetens diktatur. Han siterer sine venner, filosofer, diktere, teologer. Han nikker gjenkjennende til deres tanker når han presenterer dem for leseren. Anmel-

og blir oppdaget av den lokale pater, en prest med ambisjoner. Det er i møtet mellom disse to forskjellige verdener at "rollebyttet" mellom den veletablerte og taperen skjer.

Nina Valsø har bestandig hatt en kristen tro. Som voksen fant hun en ny vei inn til troen gjennom den katolske kirke. "Det er noe med menneskesynet. Det er mer positivt, sannheten er mer kompleks," sier Valsø. "Sakramentene i den katolske kirke gjør

det lettere å leve med et problem. Jeg opplever at skriftemål og bot tar livet på alvor. Gjennom dem kan man si - ja, jeg er synder, og prøve å gjøre noe positivt derfra."

"Ubuden gjest" er "ikke et stykke om frelse, ikke forkynnende," sier Valsø. "Det er ikke min jobb som dramatiker. Kunst er velegnet til å formidle trosmøter, men ikke de klare, ferdige sannheter. Den kristne kunsten som formidler slikt, blir billig - nesten vulgær." Kirken blir dessverre lett "de

vellykkedes samfunn", mener Valsø, "men litt av poenget med kristendommen er at den er der for dem som trenger hjelp. Derfor er det meningsfylt at ikke alle problemer skal være fikset - og så kan man komme inn i kirkerommet, nyvasket og fin."

P.S. På en fersk CD, "Nattas prinsesse", fra Kirkelig Kulturverksted, synger Iren Reppen tekster av Valsø til toner av Frode Fjellheim.

deren undrer seg her over hvilke grunner Kolnes vel kan ha til ikke å nevne Erich Fromm, som i sin bok *Flukten fra friheten* påviser - beslektet med forfatterens tanker - at jo mer samfunnsutviklingen i det ytre tilrettelegger valgets muligheter for mennesket, jo større blir redselen for friheten og den paniske flukten inn i ideologenes, de totalitære regimers, medienes tankebedøvende fangenskap.

Den menneskelige virkelighet

Forfatteren når frem til reisens mål. Han har våget friheten og gleder seg nå over dens frukter. Han møter seg selv slik han i virkeligheten er, slik vi alle er. Han møter sitt kaotiske jeg: selvets mangfoldige fragmenter; barnet, ungdommen, som lever i uadskillelig enhet med den voksne mann; den historiske fortid som smelter sammen med nåtid. Han undrer seg over tilværelsens mangfoldighet. Lar blikket hvile på fragmentene i selvets mosaikkbillede. Hvert av dem taler med sin egen tunge. - Jeg synes Kolnes skriver utrolig dyptpløyende når han med sitt personlig fargede «forbauselsens språk» og sin glitrende stil skildrer sider av selvet som for de fleste er både glemt og fortrent. Slik vil denne boken gi en aha-opplevelse til mange som - lik forfatteren - vansmekter i ufrihetens og konformitetens klamme hender og gi sunne impulser til oppbrudd.

Anmelderens refleksjoner

Selv fikk jeg få aha-opplevelser under lesningen av denne boken. Det skyldes nokså utelukkende min alder (75) og mine erfaringer i unge år. Jeg tror mine kullkamerater i det tyske skolestikatet (presteseminar i et kloster) ville ha sagt noe lignende. Alle vi som startet eller fortsatte avbrudte studier i 1947, hadde tatt del i krigen - hver på vår side - og alle mine tyske medbrødre var kommet tilbake fra fangenskapets helvete i ulike

land. Ingen av oss ville den gang - ved vår inntreden i det akademiske miljø - eller senere som prester, ha trodd på myten om det velintegrerte menneske. Vi visste, unge som vi var, at den slags tale er løgn. Vi nikket gjenkjennende under høytlesningen i refektoriet når den tyske forfatterinne og konvertitt, Ida Frederieke Gørres, ymtet noe om at det kunne være vanskelig å leve etter krigen: Der satt man i en buss og visste at den snille onkelen i setet foran under gitte omstendigheter kunne vært kommandanten i Auschwitz, og den hyggelige tanten der fremme til venstre gestapinnen som kastet spedbarn i været og skjøt på blink. Vi gikk nok et stykke lenger enn forfatterinnen ved å innrømme at den ene av disse to kunne - under gitte omstendigheter - vært meg. Vi hadde sett så mye av menneskets reaksjoner - ikke minst hos svingermors drømmegutter - når sivilisasjonens tynne vegger slo sprekker, at alle illusjoner om det prektige, velintegrerte menneske lå døde og begravet. Intet tydet på at våre professorer var av annen mening. Den hellige Vincent av Paul var inne på noe lignende da han - etter å ha bladd gjennom et forbryteralbum - mumlet noe om at hver og en av disse ugjerningene kunne han ha gjort hvis han hadde fått litt mindre nåde av Gud. Det er hellighet - mer enn syndens erfaring - som gir klarsyn. Vel - slike refleksjoner passerer oss i det ondes mysterium.

Det gode menneske

Jeg spør om forfatteren kanskje har et mer pessimistisk syn på menneskenaturen enn anmelderen. Jeg er langt fra sikker. Det kunne i så fall skyldes ulike teologiske syn på menneskenaturen: sterkt skadeskutt eller totalt fordervet. Kolnes skriver vakre ord om menneskets positive muligheter. Han blir høystemt når han streifer inn på emner som tro, håp og kjærlighet. Og allikevel

savner jeg kanskje - etter passasjer om menneskets muligheter til grenseløs ondskap - lignende uttalelser om menneskets muligheter til grenseløs godhet og heroisme. Vi er skapt i Guds bilde og kan transcendere i begge retninger - i det uendelige. I vårt dystre Norden er det vel som å banne i kirken når man våger å hevde at det gode menneskene gjør, langt overstiger de onde gjerninger. Mediene stiller til skue det som selger mest, det sensasjonelle, det onde, den sektoren av vår virkelighet som et godt stykke på vei er unntagelsene. Dagen i dag skjer milliarder av gode gjerninger: Mødre som serverer frokost. Barn som får de siste kjærtegn før de iler til skolen. Fedre som sliter hårdt og godt til familiens underhold. Solidaritet på arbeidsplassen, samhold mellom naboer. Ektepar som favner hverandre i kjærlighet. En menneskehet som tross grusomme kriger langsomt beveger seg frem mot den ene verden. Jo, selvfølgelig, det motsatte skjer i rikt monn. Men jeg, og mange med meg, som ikke kapitulerer for den postmoderne pessimisme, vil tro at det gode som skjer rundt oss - kvantitativt, ja kanskje også kvalitativt, langt overstiger de onde gjerninger. Dette kan man hevde og samtidig innrømme at den potensielle morder bor i hvert menneske.

Dogmer og virkeligheten

Kolnes ble i sitt akademiske miljø anklaget for å psykologisere den objektive teologi. Dette er en uholdbar sannhet. I sin redegjørelse for teologi av første, andre og tredje orden vitner han klart om sitt ståsted. Opplæring i stringent, vitenskapelig teologi godkjenner han som nødvendig. Men hånd i hånd med den objektive teologi må erfaringens teologi gå. «Dersom denne teologi av første orden blir oversett eller foraktet i teologistudiet, er resultatet en invalidisert teologi, de bleke

Menighetssekretær

St. Hallvard menighet søker kontorfullmektig i hel stilling. Vi ønsker en aktiv person med evne til selvstendig arbeid. Den som blir ansatt, bør ha kunnskap om data og tekstbehandling. Det forutsettes god skriftlig og muntlig formuleringsevne. Sekretærfunksjon for menighetsrådet er tillagt stillingen. Det er ønskelig at vedkommende er katolikk. Vi tilbyr: variert arbeid, spennende utfordringer, godt arbeidsmiljø.

Tiltredelse snarest mulig. Søknad innen 1. april til sr. Beate Grevenkamp, St. Hallvard kirke, Enerhauggt. 4, 0651 Oslo. Spørsmål om stillingen rettes til sr. Beate Grevenkamp eller p. Nikolas Goryczka, tel. 22 67 23 83.

**Bestbilligst til
Pasjonsspillene
i Oberammergau**

**Slott og tyske idyller. Delvis
hjelpesjon. Kr.9850.- Tid: 1.-9.okt.**
www.orgnett.no/tur20.

DIABUSS TURLAG
TLF. 22223512

18

tankers teologi». Her kritiserer han presteutdannelsen i Norge: «Det sakramentale livet - kontemplasjon, hengivelse og tilbedelse er ikke anerkjent som grunnfenomener i presteutdannelsen, og får derfor heller ingen plass som en integrert del av studielivet.» - Jeg så gjerne at forfatteren istedenfor å tale om den mer avanserte kontemplasjon, hadde talt om hvor viktig vanlig kristen meditasjon er for fromhetslivet. En halv time hver dag, og de iskalde dogmer blir omringet, erobret innenfra, får kjøtt, blod og varme.

En vordende luthersk mystiker?

Kolnes ser det ikke som sitt mål med denne boken å forklare det uforklarlige eller systematisk å sammenfatte sine erfaringer til et hele. Han tar oss med på en oppdagelsesreise i sinnets villmark, og gjør oss fortrolig med muligheten for å leve i fred med selvets mange paradokser. Dette midlertidige målet overskrider han et stykke på vei i bokens andre hoveddel. Her søker han famlende å få alle bitene av sitt splittede jeg til å falle på plass i Den Andre. Det han her skriver om kristne symboler og den hellige liturgi, er gripende og interkonfesjonelt. Hans tanker om kristen spiritualitet peker i mystikkens retning. Når kommer Kolnes med sin neste bok hvor de religiøse ansatser finner sin avklarede utfoldelse? Jeg venter i spenning. Samtidig anbefaler jeg enhver som føler seg trykket av et innestengt religiøst miljø eller kjenner seg utilpass ved en gruppetilhørighet - beregnet kun på de utvalgte som mestrer klanens språk - å lese Kolnes' bok, følge hans oppskrift: flykte fra hykleriet, søke det usminkede selvet, leve i harmoni - ikke ettergivenhet - med den du er på godt og vondt.

Ralph Ditlef Kolnes:

Myten om det velintegrerte menneske.

Genesis 1998

Biskoppelig klartekst!

Erkebiskop *Rembert Weakland* i den amerikanske "ølbyen" Milwaukee er kjent som en varmhjertet og uredde hyrde: alltid villig til å lytte, særlig til de minst høyrøstede. Og rede til å si fra når det trengs! *Det* gjorde han nylig under 25-årsmerkingen for opprettelsen av et jødisk-katolsk samtaleforum i hans erkebispedømme; ord som fortjener å bli hørt ut over Milwaukee, ikke fordi "saken" i og for seg er så ny, men for *måten* han taklet den på.

Jubelåret gir oss, enkeltvis og som fellesskap, muligheten til en ny giv, sa Weakland. "Vi skal ikke være de samme ved jubelårets slutt som ved dets begynnelse. Vi kristne snakker stadig om at vi trenger indre 'omvendelse'." En omvendelse har tre stadier: Man må erkjenne sine feil, søke tilgivelse og bestemme seg for å bedre seg. Weakland oppfordret derfor de tilstedeværende katolikker til "å gjøre som gode baptister og si, om dere føler dere kan gi deres ærlige tilslutning, et klart 'amen' til følgende tre bekjennelser: Vi katolikker har i århundrer behandlet våre jødiske brødre og søstre på en måte som var i strid med Guds bud, og vi har derved skadet det jødiske fellesskap. (-) Vi har forkynt den feilaktige lære at det jødiske folk var et utro og hyklersk folk som drepte Gud. Ved å forkynde en slik lære, berøvet vi våre jødiske brødre og søstre deres verdighet og la grunnen for den holdning at represalier mot dem nærmest var i overensstemmelse med Guds vilje. Jeg bekjenner at vi katolikker, ved å handle slik, har bidratt til de holdninger som gjorde Holocaust mulig."

Blant de synder erkebiskop Weakland "personlig og på vegne av det romersk-katolske fellesskap jeg representere" ba Gud om tilgivelse for, var "...alle uttalelser som antydte eller innebar at Gud ikke

lenger elsket det jødiske folk, at Gud ikke lenger var med dem, at jødene hadde drept Gud, og at de derfor som folk, ble straffet av Ham,"; videre for "alle læreutlegninger og prekener i katolske kirker som kan ha bidratt til det forferdelige forsøk på folkemord som Holocaust representerer." Han ba også sine medkristne om å si "amen" til et treleddet "godt forsett": om virkelig å ta inn over seg den tro at "den Gud vi katolikker tilber og som vi tilber sammen med det jødiske fellesskap. . . ikke kan være kilde til hat og til slikt som skader andre", og at den "Gud vi sammen tilber, ikke tar sitt ord tilbake", men opprettholder den "pakt" han sluttet med Israels folk. "Vi vil anstrenge oss får å se klarere hva denne Guds fortsatte kjærlighet til oss alle, jøder som kristne, betyr for hvordan vi lever vårt liv innen vårt felles samfunn".

Mot slutten henvendte Weakland seg til "alle som er her til stede, både jøder og kristne" og oppfordret igjen til et "tilsluttende amen - fra dem som føler de kan si det": et amen til det "menneskeverd" alle mennesker har i kraft av det "Guds bilde de alle bærer i seg", og et amen til forpliktelsen om å arbeide for å "få bukt med det Kains-syndromet som har hjemsøkt menneskeslekten siden uminnelige tider, men særlig i de siste århundrer (-) Vi kan ikke si til Gud, som elsker oss alle, 'er jeg min brors vokter?' som om andres skjebne ikke angår oss... vi har ansvar for hverandre." Han oppfordret jøder og katolikker til sammen å søke å lege verdens mange sår: "Når noen lider nød, er det ikke nok å danne nok en komité! Vi må, som enkeltmennesker og som samfunn, bry oss, være der når noen trenger oss, ikke vente til vi tvinges til å gjøre noe eller forvente at staten skal ta seg av alt, at andre skal trå hjelpende til."

Så langt erkebiskopens tale. Eller snarere hans bekjennelse, en bekjennelse preget av litaniets gjentakelser og intonasjoner og av bønnens håpefulle Amen!

Nordisk Katolsk Bispekonferanse har bestemt at *Fasteaksjonen 2000* skal preges av Jubileumsåret. Tema for aksjonen er:

Morgendagens samfunn bygger vi i fellesskap!

“Caritas Norge inviterer deg til å være med å bygge morgendagens samfunn sammen med dem som mangler det mest nødvendige,” skriver Caritas Norge i sin presentasjon av aksjonen. “Dette gjør du ved å støtte prosjekter innen helse, jordbruk, utdanning og gjenoppbygging etter voldshandlinger. Midler fra årets fasteaksjon går blant annet til prosjekter i Uganda, Øst-Timor og Kosovo.”

Biskop John W. Gran 80 år:

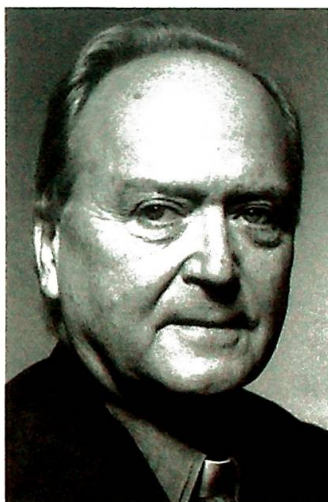
Ad multos annos!

Biskop John Willem Nicolaysen Gran bekledte bispeembedet i Oslo Katolske Bispedømme fra 13. desember 1964 til 26. november 1983. Den 4. april fyller han 80 år. Hans vita får man lese seg til - det turde forøvrig være kjent, ikke minst gjennom hans to selvbiografiske bøker “En hånd på min skulder”(1995) og “Terskelen” (1997).

Når St. Olavs redaktør har bedt meg skrive en fødselsdagshilsen til den emeriterte biskop, som nyter sitt otium på Korsika, gjør jeg det gjerne.

John Willem Gran var ikke bare Biskopen med stor B for de prangende kirkeseremonier: Han var den ivrige tjener for å få Det 2. Vatikankonsils bestemmelser gjort kjent og satt ut i livet i vårt bispedømme. Han var også, ved siden av dominikanerpater Finn D. Thorn, vår fremste pådriver i det økumeniske arbeid i “pionertiden” i siste halvdel av 1960-tallet og begynnelsen av 1970-tallet. Vi var ikke mange økumenisk aktive katolikker dengang! Biskop Grans økumeniske engasjement er blitt fulgt opp og utvidet av hans etterfølger, biskop Gerhard Schwenzer.

Den reformvennlige biskop Gran, organisatoren, administratoren som sammen med sine medhjelpere, både prester, søstre og legfolk, satte i gang en opplysningskampanje om Det 2. Vatikankonsils bestemmelser; han fikk gjennomført medbestemmelsesordninger for alle ledd i bispedømmet, fikk organisert foredragskvelder; han rustet opp og moderniserte bispedømmets administrasjon og tok legfolkets kompetanse i bruk. At vi i Norge var blant de første i verden som fikk konsilbeslutningene behørig presentert i små trykksaker på vårt eget språk, bidro

sterkt til at vi sto godt rustet, også på den internasjonale arena. Det opplevet jeg selv under den store verdenskongressen for legfolk i Roma i 1967. Vi var privilegerte! Til alt overmål var vår delegasjon, utnevnt av biskopen, ledet av en kvinne, nemlig Legmannsrådets formann Brita Paus, og med to prester som vanlige deltagere - i klar motsetning til svært mange andre lands delegasjoner som var topptunge av erkebiskoper, biskoper og prester - og noen meget få legfolk. Bemerkesverdige var det også at vår biskop hadde utpekt en lutheraner som medlem av delegasjonen, nemlig redaktøren i Kirke og Kultur, Ø. Berggrav.

Det biskop Gran ikke fikk gjennomslag for i den store bredde, tok han igjen på et annet felt: I alle år som bispedømmets leder konsulterte han legfolket - organiserte og representative grupper av dem, som f. eks. Unge Norske Katolikkers Forbund og Norges Katolske Kvinneforbund, men også

enkeltmennesker, deriblant undertegnede. Legmannsrådet i OKB, som var blitt etablert allerede i forgjengerens biskop Mangers' tid, ble aktivisert. Til det rådet utnevnte biskopen folk han mente ville gjøre en bra jobb. Ikke akkurat demokratisk, men formålstjenlig!

Biskop Gran var ikke folkelig og kunne derfor med sin distanse til “hjorden” han var satt til å tjene, virke “ekskluderende”. Men det er bedragsk: Hadde man en god sak, som man kunne argumentere for, var biskop Gran lydhør. Da vek han ikke tilbake for også å ta saken med helt til bispesynoden og pledere den der. Det har jeg selv opplevet.

Biskop Gran nevnte og nevner fortsatt ofte de “Tordenskjolds soldater” som fulgte opp hans anstrengelser dengang. I dette ligger det nok hos ham en anerkjennelse av at den etter lengtede hær av konsilfrelste legfolk, prester og søstre ikke marsjerte taktfast frem på kirkebakken. Den aldrende biskop skal vite at så lenge der fortsatt er liv i oss også etterhvert aldrende Tordenskjolds soldater, så lenge vil hans store reformarbeid og anstrengelser for fornyelse av den katolske kirke i Norge og Norden og universelt, bli fulgt opp.

I 1973 skrev biskop Gran i sitt essay i boken *Kirke i oppbrudd* (St. Olav forlag): “Kirken, det er oss alle.”

Biskop Gran ble en kirkefornyelse for di han ga armslag til prester, søstre og legfolk som fulgte opp de signaler han ga, og som ble for ham, ja, nettopp Kirkens “Tordenskjolds soldater” - en etterhvert ørliten, men utholdende hær bak fornyelsens banner.

Vi gratulerer!

Baby Johannessen

PILEGRIMSREISE TIL ROMA

St. Eysteins menighet, Bodø, arrangerer pilegrimsreise til Roma i uke 39. Avreise fra Bodø søndag 24. september og fra Gardermoen 25. september. Retur mandag 2. oktober. Pastor Torbjørn Olsen, som har bodd og studert i Roma, blir med som pilegrimsleder. Det vil også være mulighet for folk uten tilknytning til St. Eystein menighet å bli med. Pris: mellom 9.000 og 10.000 kroner fra Bodø (billigere fra Syd-Norge). Dette inkluderer reise, opphold, frokost, lunch/middag 7 ganger i Roma, samt en del annet tilbehør. Nærmere opplysninger ved henvendelse til prestekontoret i Bodø, tlf./faks: 75 52 17 83.

20

Sr. Johanna Lösing in memoriam

f. 28.08.09 i Nienborg, Tyskland
d. 14.02.00 i Oslo
Gravlagt 25.02.00 på Grefsen kirke-
gård, Oslo

Sr. Johanna inntrådte hos St. Josephsøstrene i 1932 og fulgte dermed i sin fire år eldre søster Josephinas fotspor. Som postulant og novise bodde sr. Johanna på Vor Frue Villa ved Oslo. I 1934 begynte hun sin mangeårige tjeneste som sykepleier, først ved St. Josephs Hospital i Fedrikstad, så ved våre hospitaler i Oslo, Drammen og Porsgrunn. Best kjent er hun for sitt lange virke ved St. Josephs Hospital i Porsgrunn hvor hun arbeidet helt til hospitalet ble solgt til fylket i 1976.

Sr. Johanna var en meget avholdt sykepleier. Ved sin faglige dyktighet og sin nøyaktighet vant hun både legenes og pasientenes tillit og fikk ofte omsorgen for de pasienter som trengte særlig omtanke og årvåkenhet. Som avdelingssykepleier hadde hun i perioder ansvar for den praktiske opplæringen av sykepleieelevne ved St. Joseph i Porsgrunn. Den dag i dag møter vi tidligere elever som husker sr. Johanna som en omsorgsfull, men også streng og nøyaktig sykepleier som under alle forhold hadde pasientens beste for øye. Hun huskes også for sin sterke rettferdighetssans. Med stor myndighet tok hun opp det hun anså som urettferdig overfor andre mennesker. Når det gjaldt henne selv, stilte hun ingen krav. Ved sitt 50-årsjubileum som ordenssøster sa hun i et intervju med avisen "Varden": "Det viktigste i livet er kjærligheten til Gud og medmennesker, og det å sette seg selv til side for å hjelpe andre." Det var disse verdier hun søkte å etterleve.

I Porsgrunn kom sr. Johanna inn i et rikt og variert medisinsk miljø, som

bidro til at hun stadig måtte friske opp sine kunnskaper. Men på ett område følte hun at det ikke dreide seg om teoretisk kunnskap: Når hun stod ansikt til ansikt med en døende pasient. Her fyltes sr. Johanna av en form for høytid og dyp ærefrykt over det hun var vitne til: et medmenneskes avskjed med denne verden og dets håp om nytt og evig liv hos Gud.

I 1976 ble sr. Johanna pensjonist, men ble boende i Porsgrunn til 1989 og var i alle år en kjent skikkelse i byen og menigheten. Hun besøkte eldre og syke, først og fremst menighetsmedlemmer, og deltok aktivt i menighetens

liv. Det var tungt for henne å forlate Porsgrunn i 1989 av helsemessige grunner og flytte til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen i Oslo. Her føyde hun seg inn blant sine medsøstre på meget stillferdig og fredsommelig vis. Hun led meget under at synet sviktet; etterhvert ble hun så å si blind. Med andres hjelp beveget hun seg rundt i huset, var daglig i vår arbeidsstue hvor hennes rolle var tilhørerens. Hun var der senest en uke før hun døde. Hun lyttet til medsøstrenes fortellinger, gledet seg over høytlesning og musikk. Alle som hadde med sr. Johanna å gjøre, lærte henne å kjenne som et utrolig takknemlig menneske, som takket for selv den minste hjelp.

Sr. Johanna ba meget, ofte foran alterets sakrament i kapellet. Det var Kristus hun satte sin lit til, Han ville føre henne til Faderen. Hun likte å be rosenkransen og knyttet mange forbøner til den, for oss alle og for verden. Det var rosenkransen hun holdt i sine hender på dødsleiet. Hun var ikke mange dager sengeliggende før hun døde. Hun var ved full bevissthet, og ikke minst var hun seg bevisst at Herren nå kalte henne til seg for godt. Dette siste kallet sa hun Ja til i stor frihet.

Sr. Johanna er ikke lenger blant oss, men vi vet med sikkerhet at vi har fått en ny forbeder hos Gud.

Måtte Herren gi henne den evige hvile!

St. Josephsøstrene

Hendene

To hender har jeg
Den ene til å gi
Den andre til å ta imot
Begge til å velsigne.

Bodil Sakshaug

KATOLSK SKOLE I BODØ

St. Eystein menighet, Bodø, arbeider seriøst med et katolsk skoleprosjekt. Går alt etter planen, vil oppstart skje høsten 2001. Vi ser da muligheten av å begynne med 10 nye 6-åringer hvert år.

Vår største utfordring vil være å finne en rektor som med kreativitet, iver og klokskap kan stå for selve oppbyggingen av skolen. For å få en rommelig forberedelsestid, bør vedkommene tiltre i november dette år. Selv om vi er på et tidlig stadium i prosessen, ønsker vi alt nå å komme i uformell kontakt med interesserte rektoremer.

Henvendelse til prestekontoret i Bodø, tlf./faks: 75 52 17 83.

21

Kirken og slaveriet:

Plikten til å minnes!

Mellom 12 og 14 millioner afrikanere ble fraktet som slaver til "den nye verden" hvor de ble utnyttet til storproduksjon av nye konsumgoder for den gamle verden: sukker, kaffe, bomull og kakao. Det kristne Europa - Danmark-Norge inklusive! - var lite plaget av moralske skruper over handelen. Først i 1839 tok pave Gregor XVI avstand fra slaveriet.

- Noen tanker om kirkens lange taushet i forhold til slavehandelen? Det er det franske katolske *Pèlerin Magazine* som retter spørsmålet til pater *Alphonse Quenum*; han er fra Benin og professor ved *Institut catholique d'Afrique de l'Ouest* i Abidjan.

- Opp gjennom århundrene hadde kirken stort sett ingen teologisk refleksjon omkring slavehold. Kirkefedrene lot seg lenge inspirere av apostelen Paulus' holdning i brevet til Filemon: Man skal, skriver Paulus, behandle sin slave som en bror, men han tar ikke til orde for å frigi slaver. Kirkefedrene støttet seg til følgende tre ting: slavenes underkastelse, herrenes mildhet og alles likhet i Jesus Kristus. Kirken har langt fra vært revolusjonær i denne saken! Man lar seg lett forblinde, når handelsinteresser spiller inn!

- Men hvordan skal man forklare denne tausheten?

- Det kristne miljøet som helhet utarbeidet ikke noen grunnleggende refleksjon om det unike fenomenet slavehandel. For mange var evangelisering god nok rettferdiggjørelse for slaveriet: Afrikanerne burde ikke klage over den situasjon de var bragt opp i, for slaveriet ga dem jo mulighet til å oppdage den rette tro! Det er det jeg kaller kirkens

'misjonssvik': Man brakte evangeliets frihetsbudskap til mennesker som man så gjorde ufrie... Riktignok fantes det ingen misjonærer i Afrika før på 1900-tallet, i motsetning til Sør-Amerika. Det fantes altså ingen sterke stemmer der som kunne heve røsten på vegne av de svarte. Men den stilltiende medskyldighet var ikke bare av religiøs art - også Opplysningstidens Frankrike bidro til å spre rasistiske teser og synspunkter. Den var opphav til de rasefordommer som, altfor lenge, så Europas kristne sivilisasjon som overlegen i forhold til de afrikanske under-kulturer. Også det legitime koloniseringen.

Først sent på 1900-tallet fikk det kristne budskap betydning for antislaveribevægelsen, påpeker p. Quenum Bevegelsens utgangspunkt var en sekulær humanisme, men den fikk næring av en våknende kristen samvittighet, særlig hos angelsaksiske protestanter: Slaveri var uforenlig med nestekjærligheten. Samtidig ble pavelige uttalelser om saken stadig klarere; i 1839 gikk pave Gregor XVI mot slaveriet.

P. Quenum har samarbeidet med Unesco om et prosjekt om slavehandelen, og her har han forsøkt å komme bort fra en ensidig fokusering på 'den annen part' som ene og alene skyldig. - Jeg brukte bl.a. historien om Josef, som selges som slave av sine egne brødre, men som så blir deres redningsmann, som symbol - for på denne måten å søke å se hvilket ansvar vi faktisk selv har for forrederiet mot våre brødre. Kristendommen er ikke den eneste skyldige, også islam må bære sin del av skylden. Og vi må heller ikke glemme Afrikas tradisjonelle religioner. Det er i menneskets indre vi finner det onde, ikke i dets hudfarge. Erindringen må ikke bli en slags søppelbøtte man bare roter i; den er en oppgave hvor det gjelder å gjenerobre verdigheten i en selv. Her må hver ta på seg sin rolle. Det er den eneste fruktbare måten å få et slags grep på den sårede menneskehets mange 'aldri mer'."

Pave Johannes Paul som pilegrim til Sinai-fjellet

Idet dette skrives, er pave Johannes Paul II nettopp tilbake i Roma etter den første av to pilegrimsreiser til Midt-Østen dette jubileumsåret, reiser til steder knyttet til den gamle og den nye pakt. Når dette leses, er reise nr. to nær forestående. Egentlig skulle det vært tre reiser, men reisen til Abrahams gamle by ble i siste liten avlyst bl.a. av sikkerhetsmessige grunner av Irak. Allerede i 1994, i det apostoliske brevet "Tertio Millennio Adveniente", formulerte paven ønsket om å dra som pilegrim til "landene hvor Abraham og Moses vandret, dra gjennom Egypt til Sinai-fjellet og helt til Damaskus, byen som ble vitne til apostelen Paulus' omvendelse".

"Å gjøre det onde, å fremme voldsbruk og fiendskap i religionenes navn, står i motsetning til og er en fornærmelse mot Gud," sa paven da han var vel fremme i Kairo hvor han bl.a. møtte den koptiske kirkes leder, Chenouda III, og hadde samtaler med president Hosni Mubarak. Egypt har de siste årene sett mange sammenstøt mellom ytterliggående muslimer og koptiske kristne, og presset mot de kristne øker. Presidenten hører ikke til de ytterliggående.

Høydepunktet under denne første pilegrimsreisen var besøket i St. Catharina-klosteret ved Sinai-fjellet hvor Moses ifølge tradisjonen mottok de ti bud, og hvor profeten Eliah i sin tid søkte tilflukt i en hule. Under en "ordets gudstjeneste" utenfor klosteret, sa paven at vinden som stadig blåser på Moses' fjell, "er en vedvarende oppfordring til dialog mellom tilhengerne av de tre store monoteistiske religionene i deres tjeneste for den menneskelige familie. Den tilsier at det er i Gud vi finner det felles møtested: den allmektige og miskunnssrike Gud, universets skaper og historiens herre, som ved slutten av vår menneskelige eksistens skal domme oss med fullendt rettferd."

Reisen i slutten av mars blir pavens andre besøk i Israel og det tredje pavebesøk i landets historie: Det første var pave Paul VI's besøk i 1964.

Pèlerin Magazine/Zenit

Pavens bønneintensjoner i april:

At kristne må ta imot hjemløse, flyktninger og innvandrere på en måte som gjenspeiler Guds egen godhet, han som er alle menneskers far.

At Afrikas folk, som ødelegges av tvister og broderkrig, ved hjelp av evangeliet må finne den kraft som overvinner hevnen og åpner for forsoning og tilgivelse.

Vennligst meld
adresseforandring

til

St. Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo

Tlf.: 23 21 95 00

22

Liturgisk kalender

MARS

Tir 21 Jes 1,10.16-20; Matt 23,1-12
 Ons 22 Jer 18,18-20; Matt 20,17-28
 Tor 23 Jer 17,5-10; Luk 16,19-31
 Fre 24 1 Mos 37,3-4.12-13a.17b-28;
 Matt 21,33-43.45-46
 Lør 25 HERRENS BEBUDELSE. Jes
 7,10-14; Hebr 10,4-10; Luk
 1,26-38
 Tidebønn for uke 3
 SØN 26 3. SØNDAG I FASTEN. 2 Mos
 20,1-17 (kortere: 20,1-3.7-8.12-
 17); 1 Kor 1,22-25; Joh 2,13-25
 (eller: 2 Mos 17,3-7; Rom 5,1-
 2.5-8; Joh 4,5-42 (kortere: 4.5-
 15.19b-26.39a.40-42))
 Man 27 2 Kong 5,1-15a; Luk 4,24-30
 Tir 28 Dan 3,25.34-43; Matt 18,21-35
 Ons 29 5 Mos 4,1.5-9; Matt 5,17-19
 Tor 30 Jer 7,23-28; Luk 11,14-23
 Fre 31 Hos 14,2-10; Mark 12,28b-34

APRIL

Lør 1 Hos 6,1-6; Luk 18,9-14
 Tidebønn for uke 4

SØN 2 4. SØNDAG I FASTEN. 2
 Krøn 36,14-16.19-23; Ef 2,4-10;
 Joh 3,14-21 (eller 1 Sam
 16,1b.6-7.10-13a; Ef 5,8-14; Joh
 9,1-41 (kortere: Joh 9,1.6-9.13-
 17.34-38))
 Man 3 Jes 65,17-21; Joh 4,43-54
 Tir 4 Esek 47,1-9.12; Joh 5,1-3a.5-16
 Ons 5 Esek 49,8-15; Joh 5,17-30
 Tor 6 2 Mos 32,7-14; Joh 5,31-47
 Fre 7 Visd 2,1a.12-22; Joh 7,1-
 2.10.25-30
 Lør 8 Jer 11,18-20; Joh 7,40-53
 Tidebønn for uke 1
 SØN 9 5. SØNDAG I FASTEN. Jer
 31,31-34; Hebr 5,7-9; Joh 12,20-
 33 (eller: Esek 37,12-14; Rom
 8,8-11; Joh 11,1-45 (kortere: Joh
 11,3-7.17.20-27.33b-45))
 Man 10 Dan 13,1-9.15-17.19-30.33-62
 (kortere: Dan 13,41c-62); Joh
 8,1-11
 Tir 11 4 Mos 21,4-9; Joh 8,21-30
 Ons 12 Dan 3,14-20.91-92.95; Joh 8,31-
 42
 Tor 13 1 Mos 17,3-9; Joh 8,51-59
 Fre 14 Jer 20,10-13; Joh 10,31-42
 Lør 15 Esek 37,21-28; Joh 11,45-56
 Tidebønn for uke 2

Nye erkebiskoper i Westminster og Birmingham

“Med utnevnelsen av to nye erkebiskoper i midten av februar, begynner et nytt kapittel for den katolske kirke i England og Wales,” skriver Catholic Herald: Cormac Murphy-O’Connor, biskop av Arundel og Brighton, overtar som erkebiskop av Westminster etter kardinal Basil Hume, som døde i juni i fjor, og Vincent Nichols, biskop i Nord-London, blir Birminghams nye erkebiskop; den forrige trådte tilbake i fjor av helsemessige grunner. Nichols (54) var blant kardinal Humes nærmeste medarbeidere og ledet erkebispedømmet etter kardinalens død. Det er ingen hemmelighet at Hume ønsket Nichols som sin etterfølger, et ønske mange av Londons katolikker delte.

Den 67 år gamle biskop Murphy-O’Connor (se bildet), som er av irsk familie, sier selv at han verken er liberal eller konservativ i kirkelige anliggender, men “midt på treet” som forgjengeren Hume. Ifølge Catholic Herald er Murphy O’Connor, “den ledende økumen” i den katolske kirke i England: I seksten år ledet han Den internasjonale anglikansk-katolske Dialogkommisjon (ARCIC). Han ligger tett opp til pave Johannes Paul II’s intellektuelle linje med faste standpunkter i moralske spørsmål. The Tablet kaller Murphy-O’Connor en biskop for alle: menneskelig forståelsesfull, fremragende i samarbeidssituasjoner, høyt respektert. Embedet som Londons erkebiskop er tradisjonelt forbundet med kardinalverdigheten og formannskapet i bispekonferansen for England og Wales, et område med 4.1 millioner katolikker.

Fra pavens fastebudskap 2000

“Feiringen av det hellige år kaller alle kristne til å leve og bære vitnesbyrd om dydene *tro, håp og kjærlighet* på en mer fullstendig og bevisst måte.”

“Under fasten er alle, rik og fattig, invitert til å gjøre Kristi kjærlighet tilstedeværende gjennom generøs barmhjertighetsinnsats. Under Jubileumsåret er vi på en helt spesiell måte kallet til å vise Kristi kjærlighet til våre brødre og søstre som mangler det nødvendige i livet, som lider av sult, under voldshandlinger eller urettferdighet.”

“Må Jubileumsåret som begynner, bli en tid hvor ropet fra uendelig mange menn og kvinner - våre brødre og søstre - som ikke har selv det minimum som er nødvendig for å leve, blir hørt og finne menneskekjærlig respons. Det er mitt håp at kristne på alle nivåer må bli talsmenn for handlinger som fører til en rettferdigere fordeling av ressursene og en helhetlig utvikling av det enkelte mennesket.”

Neste nummer utgis 10. april. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt
Faste medarbeidere:
Olav Egil Aune   Albert Raulin o.p.
Liv Greni   Gunnel Vallquist
Bernt Eidsvig
ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 23 21 95 24
Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00
Årsabonnement (Norge): kr. 220,—
Øvrige europeiske land: kr. 230,—
Andre verdensdeler: kr. 240,—
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**st.
OLAV**

BOKHANDEL

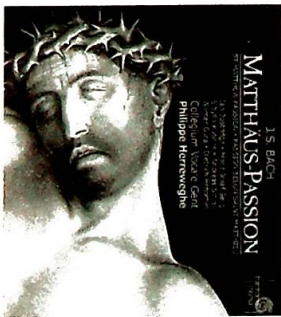
AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 23 21 95 55 – FAKS. 22 36 02 63
E-POST: bokhandel@katolsk.no

UNN DEG DENNE!

**DEN NYE INNSPILLINGEN
AV BACH'S MATTHÂUS –
PASSIONEN med COLLEGIUM
VOCALE I GENT.**

Dirigent: PHILIPPE HERREWEGHE.

3 Cder du kan nyte i hele 2 timer og 40 min.

**HUSK: BØKER, MUSIKK OG
LYS FOR FASTETIDEN!**

**ER DU BLANT DEM SOM HAR
VENTET PÅ SALMEBOKEN ?**

***SLIPP GLEDEN LØS!
DEN KOMMER I MÅNEDS –
SKIFTET MARS / APRIL !***

**BESTILL DEN GJERNE HOS
OSS, OG VI SENDER DEG DEN,
ELLER KONTAKTER DEG
STRAKS VI FÅR DEN I BOK –
HANDELEN.**

**VI HAR FÅTT INN JUBILEUMS –
LYS I FORSKJELLIGE
STØRRELSER**

ÅPNINGSTIDER: MAND. – FRED.: 10-17 / LØRD.: 10-14

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvege
--

Blikk på tiden

Kort før deadline ryddes St. Olavs bakside for et innlegg, sakset fra Adresseavisen, om et tema våre lesere vil kjenne fra diverse, til dels opphetede, omganger i media i den senere tid.

Å skyte katolske spurver med canoner

Denne overskriften sikter ikke til Forsvarets kanoner, men til Kirkens lovparagrafer.

Den 10.2. hadde Adresseavisen et intervju med pastor Torbjørn Olsen, som er sogneprest i Tromsø katolske Stift og samtidig - underlig nok - biskop Georg Müllers stedfortreder (generalvikar) i Trondheim katolske Stift. Hans uttalelser i dette intervjuet dreier seg om Dordi Skuggevik Tande (DST) og hennes - etter manges mening berettigede - kritikk av biskop Georg Müllers lederstil i Stiftet.

Olsen har tidligere - med biskopens sandpåstrøing - truet DST med interdikt (utelukkelse fra Kirkens sakramenter). Den "kanoniske advarsel" er undertegnet av pastor Olsen og biskopens kansellist Kari Hauge.

Jeg ønsker ikke å kommentere det uhyggelige gufs fra lengst svunne tider som stråler ut av Olsens uttalelser i dette intervju-

et. (I bakgrunnen hører vi "his master's voice" - biskop Georg Müller). Jeg vil heller poengtere det tvers igjennom latterlige ved innholdet. Olsen (les biskopen) har tydeligvis ikke til nå funnet noe i atferden til DST som faktisk kan straffes i henhold til katolsk kirkerett. Men - og her starter komedien - Olsen kan i intervjuet fortelle leserne i det vide og det brede om de uhyggelige straffer DST kan bli idømt dersom, hvis, såfremt hun fortsetter sin oppsettsige fremferd mot biskopen. Hun vil bli stilt for en kirkelig domstol hvor Olsen i egen person vil briljere både som anklager og dommer. Ser man det!

Hvis en dommer i det sivile rettsystem hadde avsagt en lignende "fremtidig" dom og fortalt hvilken rolle han da ville spille, ville hans kolleger lattermildt skygget ham ut av det gode selskap. Etter hvert som denne saken blir kjent nedover i Europa, vil en latterbølge skylle gjennom det katolske folk. Olsen og hans biskop vil bli stilt forsmædelig i gapestokken. På sydligere breddegrader kan man knapt minnes sist en vanlig katolikk ble offentlig uthengt av kirkelige myndighetspersoner og truffet av en "bannstråle" - uansett.

Kirkeretten har her noen slumrende paragrafer (eller canoner, som det kalles i lovsamlingen), som i vår tid aldri kommer til anvendelse i bispedømmer med vanlig fungerende folk i ledelsen.

Når DST trues med "bannlysning", skyldes det noen få ord hun skal ha sagt i forbindelse med

pastoralrådets virksomhet. Før jeg kommer inn på disse ordene, må jeg forklare hva et pastoralråd er: det består av prester, søstre og legfolk, om blir innkalt av den stedlige biskop for at de - ut fra sine erfaringer - kan gi biskopen gode råd. Rådet opphører ved en biskops avgang. DST mener at pastoralrådet i Trondheim Stift forsømmer sin oppgave overfor biskopen. Hun skal derfor ha til hensikt å sammenkalle et alternativt "utvalg" eller "forum". Det er disse få ordene biskopen og hans talerør Olsen har hengt seg opp i og betegner som et potensielt skismatisk angrep på kirkelige strukturer.

Frykten for at DST skal danne et pastoralråd nr. 2 er absurd siden et pastoralråd per definisjon blir innkalt og ledet av den stedlige biskop. Det DST med god samvittighet kan gjøre - og vel har tenkt å gjøre - er å finne likesinnede i Stiftet, som danner et alternativt "utvalg" eller "forum", som tjener Kirken ved regelmessig å gi Biskopen tilbakemelding om hva de synes om hans pastorale virksomhet - eventuelt råder ham til å trekke seg tilbake. Slike alternative forum/utvalg er det mange av i den katolske kirke i dag. Ingen blir truffet av interdikt av den grunn.

Intervjuet med Torbjørn Olsen er uhyggelig og latterlig på samme tid. Vel er det så at galgenhumor har gråten i halsen. Og allikevel - det er latteren som hjelper oss til å overleve i krisetider.

Solveig Elder